

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΘ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Α')

Ἀθήνα, 15 τοῦ Φλεβάρη 1922

ΑΡΙΘ. 755 (ΦΥΛ. 4)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ : Διπλή ζωή

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΥΤΗΣ : Τὸ τάμα

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ : Ἀμφιβολία

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ : Γράμμα πρὸς τὸ Ν. Κονεμένο

Κ.ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ἀνέκδοτα γράμματα πρὸς τὸν Ντίντριχ

ΑΔΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ : Τὸ τραγούδι τοῦ Ναοῦ

ΑΠΟΛΛΩΝ : Σησημένες μέρες

ΜΑΚΒΕΘ : Σεπροβόδισμα.

Π. Ι. ΚΑΠΑΣΑΚΑΛΗΣ : Ὁ στίχος

ΜΑΓΟΣ : Παράπονο

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ : Νεοελληνικὴ φιλολογία. — Ἡ κοινὴ γνάμη. — Χωρὶς γραμματόσημο.

ΔΙΠΛΗ ΖΩΗ

Στῆς μοναξιᾶς μου τὸνειρο, πολλές φορές σὲ βρῆκα
κόρη στοχαστικὴ,
ποῦ μ' ἔνα γάμο ἠλιόφωτο, νὰ φέρῃς μόνη προίκα
μιὰ γλύκα ψυχικὴ.

Ἀρματωμένη ἀπὸ καρδιὰ δοσμένη στὸ μεθῆσι
νέας τέχνης κι ὁμορφιάς,
νάχῃς τὴ σκέψη δροσερὴ καὶ νᾶσαι ἢ πλούσια βρῦση
γαλήνιας συντροφιᾶς.

Νὰ πολεμᾶς μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου τὴν ἀπάτη,
ποῦ δὲν ἀποδειλιᾶ,
κι ἄλλο νὰ μὴν πορεύεσαι, παρὰ τὸ μονοπάτι
ποῦ φέρνει στὴ φωλιά.

Πλατὰ ν' ὀνοίγῃς τὰ φτερά. Τὸ πέταμά σου νᾶναι
δύση κι ἀνατολή.
Μὰ πάντα πῶς θερμότερα τὰ χεῖλη νὰ διψᾶνε
γιὰ μέ, τὸ θεῖο φίλι.

Νᾶναι γιὰ μέ ἡ ἀγάπη σου, σὰ χέρι καὶ βοήθεια
στὰ μαῦρα δειλινά,
καὶ κάθε δρόμος μου ἀνοιχτός, ἀπ' τὰ γενναῖα σου στήθια
γιὰ πρῶτα νὰ περνᾶ.

Κ' ἡ πίστη σου νᾶναι γιὰ μέ, σὰ γλύκα τοῦ χειμῶνα
κατόπι ἀπ' τὸ βοριά.
Νὰ μοῦ στηρίξῃ, σὰ ραβδί, τὸ κουρασμένο γόνα
πρὸς τὴν ἀνηφοριά.

Μὰ ὄσο δική μου κι ἀγαθὴ,—νᾶσαι μαζί σὰν ξένη
καὶ σὰν ξεχωριστή.
Κάτι ἀπὸ σὲ ἀξεδίψαστο κι ἀχόρταστο νὰ μένη
σὰ φλόγα ἐνοῦ ἐραστή.

Καὶ σὰ γεράσουμε κ' οἱ δύο, πρῶτος ἐγὼ νὰ σβῆσω
σὰν ἡμερο πουλί,
κι ἀπὸ τὴ γῆ μισεύοντας, στὰ μάτια σου νὰ ζήσω—
νὰ ζήσω πῶς πολὺ.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Τ Ο Τ Α Μ Α

—'Ορίστε κύριοι αγορασταί, θά πάρη τέλος μία, δύο, έχει άλλος, θά πάρη τέλος, όρίστε κύριοι . . . μία, δύο, αλλά . . .

κ' ή φράση πού εΐτανε έτοιμη νά πάρη τέλος κόπηκε πίε στή μέση.

Ζύγωνε μεσημέρι κι ο ήλιος ο Αύγουσιτιάτικος έκανε τά ξύλα τής ξύλινης παράγκας νά καίνε από τή ζέστη.

'Ο κήρυκας έβγαλε από τήν τσέπη του παλτού του ένα λιγδιασμένο μαντήλι και τόφερε στο κουτελό του πού ανάδλυζε καυτερές σταγόνες. Εΐτανε άναμμένος, βαλαντωμένος από τή ζέστη, από τόν άδιάκοπο φάναγμα πού τον έκανε νά λαχανιάζει. Και νά φέρνη άπάνω του κι αυτό τόν φορτίο του παλτού, Αύγουστο μήνα! Μά τι νά κάνη. Άν τδθαζε, θά φανερόντανε τά μυστικά του παντελονιού του πού δέν έκανε με κανένα τρόπο νά ιδωθούνε.

'Ο κήρυκας πήρε πάλε στο χέρι του τόν μικρό σιδερένιο σφυράκι κι άρχισε νά φωνάζη.

—'Ορίστε κύριοι αγορασταί. Ένα ζευγος σκουλαρίκια μαλαματένια με πετράδια . . . Διακόσιες πενήντα δραχμές. . . Θά πάρη τέλος, μία δύο, αλλά . . .

Εΐτανε έτοιμος νά πη τόν τρία όταν πάλε σταμάτησε.

Τόν πληθος στριμωνότανε γύρω στο μακρι τραπέζι.

'Ο κήρυκας έφτυσε χάμω ένα σάλιο ζεστό πηχτό, δλο άφρό. Άν είχε αυτή τήν ώρα ένα ποτήρι νερό παγωμένο, μιá λεμονάδα, ένα παγωτό, ένα γιάτσο από κείνα πού γυρίζουνε στους δρόμους με τά καρποτσάκια . . . Μιá κρέμα με λίγο βύσινο πάνω μέσα στο πιατάκι, ας είναι επιτέλους και μέσα στο μικρό χωνάκι πού νά τόν φέρνη στα χέλια του και νά τόν πιπιλίσει λίγο λίγο. . .

'Ο παπάς πού καθότανε στην καρέκλα πήρε στο χέρι του τά σκουλαρίκια και τάπαιζε μέσα στη χούφτα του σά νάθελε έτσι με τόν παιξιμο νά καταλάβη τόν βάρος τους γιά νά προσδιορίση καλύτερα τήν αξία τους.

— Καλό πράμα, έσκυψε κ' είπε στο υπολοιογράφου πού περίμενε με τήν πέννα στο χέρι νά γράψη τήν καινούρια προσφορά μέσα στην άσπρη κόλλα πού είχε άπλωμένη μπροστά του. Ένα αίσθημα κούρασης και άηδίας ζωγραφιζότανε στο πρόσωπό του. Άπό τόν πρωϊ καρφωμένος σ' αυτή τήν καρέκλα, μ' αυτή τή ζέστα. Και νάχη και τή φωνή του κήρυκα νά του πιπιλίσει ταυτιά με τόν μονότονο ήχο τής . . .

Άρχισε νά τόν περιεργάζεται από πάνω ως κάτω, νά τόν κοιτάζει σαν κάποιο ζώο περιεργό. «Παλιό,

τέτοιοι καιρό» σκέφτηκε. Πρόσεξε τόν χρώμα του. Τί χρώμα εΐτανε αυτό; Τώρα έμοιαζε κανελί, σά μέλι. Μά όσο νά φτάση σ' αυτό τόν χρώμα, τί δρόμους πέρασε, τί χρώματα άλλαξε; Τί μπόρες νά είχε φάη, πόσοι χειμώνες τόν δείρανε; Γέρασε άπάνω του, ξάσπρισε μά αυτό εξακολουθούσε νά είναι κολλημένο σαν προβιά στην ράχη του και με τέτοια ζέστη μάλιστα . . .

Τόν έλυπήθηκε. . . Κ' έπειτα αυτή ή ύποχρέωση νά φωνάζη. . . Τί δουλειά άλληθεια. . . Αυτός έπληττε πούγραφε. Άμ αυτός τί νά πη πού εΐτανε ύποχρεωμένος νά γαυγίσει σαν τόν σκύλο άδιάκοπα;

Έπειτα γύρισε τά μάτια του προς τόν αντικρινό καφενεϊο. Η πόρτα εΐτανε άνοιχτή, οι άνθρωποι μπανοβαϊνανε. Κεριακή. Άλισιβερισί. Γιά νά σκοτώση τήν ώρα του άρχισε νά μετράη τά τζάμια του παραθυριού. Τή μιá φορά με διεύθυνση κάθετη, τήν άλλη με διεύθυνση όριζόντια. Και γλήγορα γλήγορα. Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξη. Δεξιά. Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξη. Άριστερά. Έπειτα όριζόντια. Ένα δύο, ένα δύο, ένα δύο, ένα δύο, ένα δύο, ένα δύο. Έξ φορές. Σωσιές έξη φορές. Δώδεκα τζάμια τόν δλο είχε τόν παράθυρο του καφενεϊου.

Έβγαλε τόν ρολόι του και κοίταξε.

Δώδεκα παρά δέκα.

Μπροστά του βρισκότανε ένα φλυτζάνι καφές άδειο. Τόν φλυτζάνι στεγνό, ο καφές κατακαθισμένος, πηχτός, και μέσα αποτσιγάρα και σπέρτα σθησιμένα. Μιá μύγα ήρθε και κάθισε πάνω στα χοντρά χέλια του φλυτζανιού. Εΐχε ίσως τήν έλπίδα πώς θαύρισκε κάτι νά πιπιλίσει, νά ρουφήξει, μά ή ζέστα τά είχε όλα ξεράνει κι άναγκάστηκε νά κατεβή ως τόν πάτο του φλυτζανιού ίσως κ' εύρισκε λίγη δροσιύ μέσα στο μαύρο μελιτέ.

—'Ορίστε κύριοι αγορασταί. . .

'Ο κήρυκας άφού σκαύπισε τόν ιδρωτα από τόν κουτελό του, πήρε με τά δυά άχτυλα του τά σκουλαρίκια, τά κράτησε κρεμασμένα ψηλά, κι άρχισε νά τά δείχνη στον κόσμο πού εΐτανε μαζωμένος τριγύρω στο μακρι τραπέζι.

— Μάλαμα καθαρό τών δεκατεσσάρωνε καρατιών όρίστε κύριοι αγορασταί. Μία, δύο, αλλά . . .

'Ο ιδρωτας του παπά άνάδινε μιá ξυνή, βαριά μυρουδιά! Κάποτε έσκυβε και κάτι ψιθύριζε στέ αυτί του υπολοιογράφου, έπειτα κουραζμένος, άηδιασμένος από αυτή τή μονότονη δουλειά πού τόν κρατούσε από τόν πρωϊ καρφωμένο σέ μιá καρέκλα, άρχισε πάλε νά ξεκοκίσει τόν μακρι κομπολόι του με τά μαύρα κουκιά.

Γύρω στο λιγδιασμένο γιακά του ράσου του ο

ἔδρωτας πού κατέβαινε ἀπὸ τὸ ψημμένο σβέρκο του σημάτιζε ἕνα πλατι γαιτάνι.

— Πῆρτα μου καλὲ μητέρα, ψιθύρισε ἡ νέα :

Ἡ μάνα της κάτι μουρμούρισε. Κάτι ἀνάμεσα ναὶ καὶ ὄχι. Μὰ εἶτανε φανερό πὼς κι αὐτὴ τὴν ἴδια, τὴν ἐβασάνιζε ἡ σκέψη νὰ τᾶγοράση τὰ σκουλαρίκια. Εἶτανε κεῖ ἀπὸ τὸ πρωί. Εἶχανε βγῆ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἄμα τελείωσε ἡ λειτουργία καὶ περνώντας ἀπὸ τὸ Δημοπρατήριο εἶδανε τὸν κόσμο μαζεμένον καὶ ζυγώσανε κι αὐτὲς ἀπὸ περιέργεια νὰ ἴδουνε.

— Πῆρτα, καλὲ μητέρα.

Εἶτανε ἡ φράση πού τὴν εἶχε ἐπαναλάβει ὡς τώρα ἡ κόρη χίλιες φορές. Ἡ μάνα της ἀπόφευγε νὰ τῆς δώση καθαρὴ ἀπάντηση. Οὔτε ναὶ μὰ οὔτε καὶ ὄχι. Τὰ ἤθελε κι αὐτὴ μὰ καὶ οἱ διακόσιες πενήντα δραχμῆς. Μὰ οὔτε καὶ τῆς ἔκανε καρδιὰ νὰ φύγη. Στεκότανε κεῖ κολλημένη, ἀναποφάσιστη, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὰ ὁμορφα σκουλαρίκια πού οἱ πέτρες τους λαμπυρίζανε καθὼς χτυποῦσε ἀπάνω τους τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Στὴ μικρὴ πλατεία τὸ πλῆθος ἄρχιζε τώρα νὰ ἀραιώνεται. Οἱ κύκλοι ἀρχίζανε νὰ διαλύωνται, ἔλοι οἱ πωλητᾶδες πού διαλαλοῦσανε τὸ ἐμπόρευσμά τους, σωπάσανε κουρασμένοι. Τὸ παλιὸ σακάκι πού τὸ κρατοῦσε στὸ χέρι του κρεμασμένο ὁ πωλητῆς, βρήκε ἐπιτέλους ἀγοραστή. Εἶτανε κάποιος δάσκαλος. Μόνο αὐτὸς πού πούλησε τὸ χρυσὸ ρωλόι, παρολίγο νὰ βρῆ τὸ μπελά του, Τὸ ρωλόι δὲν εἶτανε χρυσὸ ἔπως εἶχε βεβαιώσει τὸν ἀγοραστή καὶ κείνος ξαναγύρισε ἀγαναχτισμένος, ἀφοῦ πληροφορήθηκε τὴν ἀπάτη, καὶ ζητοῦσε πίσω τὸν παρά του. Τῆ στιγμῇ πού εἶτανε ἔτοιμοι νὰ ρθοῦνε στὰ χέρια, φάνηκε ὁ χωροφύλακας.

— Στὸ τμήμα.

— Κύριε χωροφύλακα νὰ σοῦ πῶ. . .

— Δὲν ξαίρω τίποτα, στὸ τμήμα. Τὸν ἀκολουθήσανε. Μὰ ὕστερα ἀπὸ κάμποσα βήματα, πείσθηκε πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ στὸ τμήμα. . .

Ὁ ἄνθρωπος πού πουλοῦσε τὰ παλιοσιδερικὰ ἄρχισε νὰ τὰ μαζεύῃ ἀπὸ χάμω, ἔπως τὰ εἶχε ἀπλωμένα πάνω σὲ μιὰ παλιὰν ἀντρομιδα καὶ νὰ τὰ ρήχνῃ ἕνα ἕνα μέσα σ' ἕνα μεγάλο τσουβάλι. Εἶτανε κεῖ παλιοκλειδωνιές, παλιοπήρουνα, ἕνας μύλος τοῦ καφέ, ἕνα παλιὸ ρωλόι τοῦ τραπεζιοῦ πού τοῦλειπε ὁ λεφτοδείκτης, κλειδιὰ ἔλων τῶν εἰδῶν, ἕνας παλιομπαλντάς, ἕνα μαντολίνον, μιὰ μηχανὴ πού κόβουσε τὸ κρέας κι ἀκόμα τέσσαρα κάδρα μὲ σανιδένιες κορνίζες βαμμένες μὲ λαδομπογιά. Τὰ εἶχε ἀγοράσει ἀπὸ τὸ μάγερα ἑνὸς μεγάλου σπιτιοῦ στὴν ὁδὸ Δημοκρίτου, πού τὸν εἶχε διαβεβαιώσει πὼς εἶναι ἔργα ἀποικοῦ μεγάλου καλλιτέχνη. Κεῖνος τὸ πίστεψε καὶ τώρα ἔλιπιζε νὰ κἀνῃ τὴν τύχη του. Ὑπάρχουσε τόσο φιλότεχνοι, ἰδιότροποι, πού τοὺς ἀρέσει νὰγοράζουσε παλιά ἔργα τέχνης. Γιὰ τοῦτο αὐτὰ τὰ κάδρα δὲν

τάρρηξε στὸ τσουβάλι παρὰ τὰ πήρε στὸ χέρι. Ὑστερα φορτώθηκε τὸ τσουβάλι στὸν ὦμο ποῦκανε τὸ κορμί του νὰ λυγίξῃ ἀπὸ τὸ βάρος κ' ἔφυγε. Οἱ στρατιῶτες πού ἤρθανε νὰ πωλήσουνε τὸ ἄλογο τοῦ στρατοῦ, λάβανε τὴ διαταγὴ ἀπὸ τὸν ἀξιωματικὸ νὰ ὀδηγήσουνε τὸ ἄλογο πίσω στὸ στάβλο. Εἶτανε ἕνα ἄλογο γέρικο, ἄρρωστο, μ' ἕνα σημάδι σταμπαρισμένο στὸ μερί του. Ἐνας ἀγοραστής πού παρουσιάστηκε εἶτανε κάποιος μανάβης τοῦ δρόμου πού ἤθελε ἴσια ἴσια ἕνα παλιάλογο γιὰ νὰ τὸ ζέψῃ, στὸ κάρρο του. Μὰ κι αὐτὸς σὰν τοῦ ἀνοιξε τὰ σαγῶνια του μὲ τὰ δύο του χέρια κ' εἶδε τὰ μακριὰ, σάπια κίτρινα δόντια του, πού τοῦ λείπανε καὶ κάμποσα, δῆλωσε πὼς δὲν ἔχει τὰ λεφτά του γιὰ πέταμα. Εἶτανε ἡ τρίτη Κεριακὴ πού τὸ φέρνανε στὸ Δημοπρατήριον δίχως νὰ παρουσιάσῃ ἀγοραστής. Ἐτσι δὲν ἀπόμεινε τώρα παρὰ νὰ τοῦ φυτέψουσε μιὰ σφαῖρα στὸ αὐτὴ γιατί δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ ξακολουθήσῃ νὰ τρώῃ χαράμι τὸ κριθάρι καὶ τὸ σανό. Αὐτὴ εἶτανε ἡ ἀνταμοιβὴ του. Κι ἔμωε τὸ ἄλογο αὐτὸ εἶχε δουλέψῃ στὸ Μέτωπο γιὰ καιρὸ ἔσο πού ἤρθανε τὰ γεράματα κ' ἡ ἀρρώστεια νὰ τὸ καταντήσουνε ἄχρηστο. Ἀπὸ τὸ Μέτωπο στὸ Δημοπρατήριον κ' ὕστερα ἡ σφαῖρα στὸ αὐτὴ. . . Αὐτὸ τὸ ἄλογο δὲν εἶχε διόλου τύχη. . .

Ὁ συβολαιογράφος κοίταξε πάλι τὸ ρωλόι του.

— Φώναξε μιὰ φορὰ ἀκόμα καὶ νὰ τελειώνουμε εἶπε ὁ συβολαιογράφος ρήχνοντας ἕνα ἀποτσιγᾶρο στὸ πιατελάκι τοῦ καφέ.

Ἡ μύγα πήδησε τώρα ἀπὸ τὰ χεῖλια τοῦ φλυτζανιοῦ στὸ ξύλο τοῦ κοντυλοφόρου, ὕστερα κατέβηκε σιγὰ σιγὰ κ' ἔφτασε ὡς τὴν ἀκρὴ τῆς πέννας σὰ νάθελε νὰ σβῆσῃ μέσα στὸ μελάνι τῆ διψα της.

— Ὅριστε κύριοι ἀγορασταί. . .

Μὰ ὁ κύκλος γύρω στὸ τραπεζάκι εἶχε τώρα σκορπίσει. Δὲν ἀπομείνανε παρὰ τρεῖς ἀνδρῶποι περιέργοι νὰ ἴδουνε τὸ ἀποτέλεσμα κι ἄλλοι δύο πού διαφιλονικούσανε μεταξύ τους τὰ σκουλαρίκια.

— Διακόσιες πενήντα πέντε, εἶπε ὁ ἕνας προσθέτοντας ἄλλο ἕνα τᾶλληρο στὴν τελευταία προσφορά.

Αὐτὴ ἡ προσφορά ὕστερις ἀπὸ τόση σιωπὴ ἔκανε τὴ φωνὴ τοῦ κήρυκα νὰ ζωηρέψῃ.

— Διακόσιες πενήντα πέντε μία, διακόσιες πενήντα πέντε δύο. . .

Ἡ φωνὴ τοῦ κοριτσιοῦ ἀντήχησε πάλι σταυτιὰ τῆς μάνας της ἰκετευτικῇ, σιγαλῇ.

— Πῆρτα μου, καλὲ μητέρα.

— Μὰ νὰ δώσουμε τώρα τόσα λεφτὰ γιὰ ἕνα ζευγάρι σκουλαρίκια ;

Κι ἔμωε τὰ πεθυμοῦσε κ' ἡ ἴδια. Τὸ κορίτσι εἶτανε τῆς παντρεῖας, ὁ γαμπρὸς ἔτοιμος. Ἐνα ζευγάρι σκουλαρίκια, ἔπως κι ἂν εἶναι, τῆς χρειαζόντανε. Καὶ πὼς θὰ τῆς πηγαῖνανε στὸ πρόσωπο ! Κ' ἔπειτα πού θὰ ὑβρίσκει καὶ φτηνότερα ; Καὶ τὸ κάτω κάτω σκουλαρίκι εἶναι, τὰ λεφτὰ τὰ ἔχουσε μέσα τους.

Τὰ μετρητὰ χάνονται, τὸ χρυσαφικὸ μένει. Ποῦ ξαί-
ρεις πῶς ἔρχονται τὰ πράματα. Ἄς βρισκῶνται.

— Διακόσιες ἐξήντα, εἶπε ἡ γυναῖκα δειλά.

Τὰ μάτια τῆς κόρης ἀστράφανε ἀπὸ χαρὰ. Γύ-
ρισε καὶ κοίταξε τὸν ἄνθρωπο ποῦ εἶχε ἀπομείνει ὁ
τελευταῖος πλειοδότης. Ἡ ματιά της σὰ νὰ τὸν ἐκέ-
τευε νὰ φύγῃ.

Ἵ ἄνθρωπος ἔκανε ἕνα μορφαζμό.

— Ἄμ ἐν τρελάθηκα νὰ πετάξω τόσα λεφτά.

• Χαλάλι σου κυρά μου,

Ντάγκ, ντάγκ, ντάγκ. . .

Ἵ καμπάνα τῆς Μητροπόλεως σήμαινε μεσημέρι.

Μιά, δύο, τρεῖς ... δώδεκα· ὁ ἀέρας ἔτρεμε, ἕνας βόμι-
δος ἀπλώθηκε παντοῦ.

— Μία, δύο, ἀλλά . . . τρέ, φώναζε ὁ κήρυκας
καὶ χτύπησε ἀλαφρὰ τὸ σφυράκι ποῦ κρατοῦσε στὸ
χέρι πάνω στὸ τραπέζι. Ἐνῶ ὁ συβολαιογράφος ἔγραφε
βιαστικὰ στὸν πίνακα τὴν προσφορά καὶ τώρα πρό-
σθετε καὶ τὰ τυπικὰ γιὰ νὰ κλείσῃ τὸ πρωτόκολλο
τῆς δημοπρασίας.

Ἵ γυναῖκα τράδηξε ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ φουστα-
νιοῦ της ἕνα ἄσπρο μαντήλι, κ' ἔλυσε τὸν κόμπο, δε-
μένο στὴν ἄκρη ποῦ ἄφησε νὰ προβάλλουσε τρία και-
νούρια, κολλαρισμένα κατοστάρικα, τυλιγμένα σὰν
ἕνα μικρὸ κουδaráκι. Ἵ παπὰς πῆρε τὰ τρία κατο-
στάρικα κ' ἔδωσε τὰ ρέστα.

— Καλοροζίκια, ψιδύρισε.

Ἵ κόρη κρατοῦσε στὰ χερίά της τὰ δύο σκουλα-
ρίκια καὶ ἄφησε τὴ ματιά της νὰ λούζεται στὴ φάμ-
ψη τῶν πετραδιῶν. Ὅ,τι εἶχε ποθήσει, τὸ κρατοῦσε
ἐπιτέλους στὰ χερία της, εἶτανε δικό της, χτήμα της.

Τι φιγούρα ποῦ θάκανε στὸ γαμπρό, τι περηφά-
νεια σὰ θὰ τὴν ἐρωτοῦσαν οἱ φιλενάδες της κι αὐτὴ
θάρχιζε νὰ τοὺς δηγιέται ὅλες τίς λεπτομέρειες, πῶς
ἴδρωσε ἔσο νὰ καταφέρει τὴ μάνα της νὰ εἰπῇ τὸ
ναί, καὶ πῶς τὰ γλυτώσανε ἀπὸ τοῦ λύκου τὰ δόντια.
Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ τοὺς τάρπαζε ἀπὸ τὰ χερία ὁ
ἄλλος.

Ἵ παπὰς ἄρχισε νὰ μαζεύῃ, ἕνα ἕνα τὰ διαμαν-
τικὰ καὶ τάσημικὰ ποῦ εἶτανε ἀπλωμένα πάνω στὸ
τραπέζι καὶ νὰ τὰ τοποθετῇ μέσα σ' ἕνα μικρὸ ξύ-
λινο κουτί ποῦ εἶχε μπροστά του. Εἶτανε κεῖ σκου-
λαρίκια, δαχτυλίδια, ρωλόγια, πόδια, μάτια, χερία,
κορμιὰ δάκαира ἀσημένια, ποῦ τὸ καθένα ἔκρυβε
καὶ μιὰ θλιβερὴ ἱστορία. Ἄνθρωποι μὲ τὸν πόνο στὴν
καρδιά, μὲ τὴν ἐλπίδα στὴν ψυχὴ, ποῦ ξεκίνησαν
ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου καὶ ἤρθαν νὰ τὰ κα-
ταθέσουνε μπρὸς στὰ πόδια τῆς Βαγγελίστρας. Κά-
θε τάμα κ' ἕνας πόνος, μιὰ ἐλπίδα. Ἵ ἕνα ὄνειρο
ποῦ περίμενε τὴν πραγματοποίησιν του ἀπὸ τὴ Χάρη
της.

Ἵ συβολαιογράφος ἔβαλε τὰ χαρτιά του στὴν
ἀμασκάλη κ' ἔφυγε.

— Καλὸ πρᾶμα, μουρμούρισε ὁ παπὰς τοποθε-

τώντας καὶ τὸ τελευταῖο ἀσημικὸ στὸ κουτί, ἕνα πὸδ
ἀπὸ χοντρὸ ἀσήμι ποῦ εἶχε τὸ μουντὸ χρῶμα ἑνὸς
Αὔγουστιάκου φεγγαριοῦ. Ὑστερα κλείδωσε τὸ κουτί
μ' ἕνα μικρὸ κλειδάκι καὶ τὸ τοποθέτησε κάτω ἀπὸ
τὸ ράσο του.

Οἱ δύο γυναῖκες εἶτανε οἱ μόνες ποῦ εἶχαν ἀπο-
μείνει κοντὰ στὸν παπὰ. Ἵ πλατεῖα ποῦ ἔλο τὸ
πρωτὸ βούιζε ἀπὸ τὸν κόσμον, τώρα εἶτανε ἔρημη, σι-
ωπηλή.

— Κόρη σου εἶναι ; ρώτησε ὁ παπὰς :

— Κόρη μου καὶ θὰ γίνῃ καὶ νύφη σὲ λίγο.

— Ἵ ὦρα ἡ καλή.

Περπατοῦσανε τώρα μαζί στὸ δρόμο.

— Φτάνει μονάχα νὰ εἶναι τυχερά, πρόστεσε ἡ
μάννα.

— Τυχερά θάνα. Εἶναι ἀγιασμένα πράματα.
Τάχει ἀγιάσει ἡ χάρη της. Δὲν μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι
τυχερά, εἶπε ὁ παπὰς βέβαιος πῶς διερμήνευε κείνη
τὴ στιγμή τὴ μυστικὴ θέλησιν τῆς τύχης σὰ νὰ τοῦ
εἶχε ἐμπιστευτῇ ἡ ἴδια τὰ μυστικά της.

Ἵ ἥλιος ποῦ τοὺς χτυποῦσε τώρα κατακέφαλα,
ἔψηνε τὸ χῶμα τοῦ δρόμου.

— Μὰ κάνει ποῦ τὰ πουλάτε δέσποτα ; ρώτησε
ἡ γυναῖκα δειλά.

— Ἄν κάνῃ ἔχει ; Καὶ γιατί δὲν κάνει ; Τι θὰ
τὰ κάνουμε τόσες χιλιάδες τάματα ; Ποῦ θὰ τὰ βά-
λουμε ; Θάπρεπε τότε νὰ χτίσουμε κ' ἕνα σπίτι νὰ
τὰ κλείσουμε μέσα. Κ' ἔπειτα τι ὠφέλεια θὰ εἶχε ἡ
χάρη της ; Ἐνῶ τώρα... ὄλο αὐτὸ τὸ ἀσήμι, ὄλο αὐ-
τὸ τὸ μάλαμα, ὅλες αὐτὲς οἱ πέτρες, γίνονται χρέμμα,
παράς. Ἵ ἐκκλησία χρειάζεται παρὰ γιὰ νὰ συντη-
ρηθῇ, Ἵ ἐπισκευὲς, λάδι, κερί... Κ' ἔμεις ; τι θὰ φάμε
ἔμεις ; ὁ ἐν τῷ ναῷ διακονῶν, ἐν τῷ ναῷ καὶ τρα-
φήσεται.

Βαδίζανε σιωπηλοί.

— Ποῦ εἶναι τὸ σπίτι σας ; ρώτησε ὁ παπὰς.

— Στὸ σιδερόδρομο, κάτω στὰ Πετράλωνα.

— Αἱ κ' ἐγὼ στὸ Μοναστηράκι κάτω τραβάω, θὰ
πᾶμε μαζί ὡς ἐκεῖ.

Τώρα κουβεντιάζανε γιὰ τὰ θάματα τῆς Βαγγε-
λίστρας.

— Τῶχω τάμα νὰ πάω νὰ προσκυνήσω τὴ Χάρη
της, εἶπε ἡ γυναῖκα.

— Νὰ πᾶς, πρέπει νὰ πᾶς. Ὅλοι πρέπει νὰ πη-
γαίνουνε. Θὰ σοῦ κάνῃ καλὸ στὴν ψυχὴ σου. Καὶ νὰ
δῆς καὶ μὲ τὰ μάτια σου θάματα ποῦ νὰ σηκωθῇ ἡ
τρίχα σου.

Ἵ γυναῖκα ἀνατρίχιασε.

— Ἄλήθεια ;

— Ἄλήθεια βέβαια. Χιλιάδες θάματα. Μεγάλῃ
ἡ χάρη της. Τι θέλεις καὶ δὲν κάνει ; Μὰ χρειάζε-
ται πίστη, πίστη γερὴ, ἀκλόνητη. Νά, αὐτὴ ἡ γυ-
ναῖκα ποῦ ἔφερε αὐτὰ τὰ σκουλαρίκια, εἶχε πίστη.
Πέσει εἶτανε.

Ἡ γυναίκα εἶχε περιέργεια νάκούσῃ γι αὐτὴ τὴν γυναίκα.

— Εἶτανε μιὰ πλούσια, πολλὴ πλούσια. Καὶ δὲν ἔφερε μονάχα αὐτὰ τὰ σκουλαρίκια. Αὐτὰ δὲν εἶτανε τίποτα... Εἶχε ἓνα κοριτσάκι ποὺ εἶχε γεννηθῆ παρὰλυτο. Καὶ ποὺ δὲν τὸ πήγε. Ὡς καὶ στὴν Εὐρώπῃ. Τίποτα. Μόνο ἡ Βαγγελίστρα τῶκανε καλά. Τρεῖς νύχτες τὸ βάλανε καὶ κοιμήθηκε κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα. Τὴν τρίτη, τὰ μεσάνυχτα, φώναξε «μαμά, μαμά, τὰ ποδαράκια μου». Τί εἶχε γίνει; Εἶχε δεῖ τὸ κορίτσι ζεῖρο. Εἶδε μιὰ γυναίκα μὲ μαύρα ποὺ τοῦ παρουσιάστηκε καὶ τοῦ εἶπε «πάρε πίσω τὰ πόδια σου» ὕστερις, ἀμέσως τὸ κορίτσι σηκώθηκε καὶ ἄρχισε νὰ περπατᾷ.

— Μεγάλη ἡ χάρη της, μουρμούρισε ἡ γυναίκα καὶ σταυροκοπήθηκε.

Ἵστερα πρόστεσε.

— Θὰ εἶναι τότε τυχερά.

— Σίγουρα, θὰ εἶναι τυχερά, βεβαίωσε πάλι ὁ παπᾶς.

Σταματήσανε μπρὸς σ' ἓνα χαμηλὸ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου. Στὸ μπαλκόνι καὶ πάνω ἀπὸ τὴν δεξιά-πορτα εἶτανε μιὰ ἐπιγραφή «Ξενοδοχεῖον αἱ Θηβιαί». Ἀπὸ κάτω εἶτανε χάνι καὶ δίπλα ἓνα μαγαζὶ ποὺ ἔφτειανε σαμάρια καὶ χάμουρα γιὰ τᾶλογα.

— Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ, εἶπε ὁ παπᾶς.

Σκύψανε καὶ τοῦ φιλήσανε τὸ χέρι. Ὁ παπᾶς μπήκε στὸ ξενοδοχεῖο καὶ οἱ δύο γυναῖκες ἔακουσαν τὸ δρόμο τους.

Μιὰ ἡ ὥρα.

Ὁ ἥλιος ἔτσουζε.

2

— Ποῦ θὰ πᾶς; μπαρδάλισε ἡ μάνα της μὲ τὴν μύτη μόνο δεξὴ ἀπὸ τὸ πάπλωμα.

Εἶχε πιά συνηθίσει τὴ γλώσσα της. Ἀλλιῶς θὰ εἶτανε ἀδύνατο νὰ βγάλῃ νόημα. Ἡ γλώσσα της εἶχε γίνει τώρα βραχιά καὶ τὰ λόγια της βγαίνανε μπερδεμένα, μισὰ, φαγωμένα, μὲ κόπο. Τὶς πρώτες ἡμέρες ποῦπαθε τὴν ἀποπληξία, δὲν μπορούσε οὔτε λέξη νὰρθρώσῃ, τώρα ἔδωσε ὁ θεὸς καὶ κάτι μπαρδάλιζε. Μὰ εἶτανε ζωὴ αὐτὴ; Ὅλο τὸ δεξὶ της μέρος ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ πόδια, βαρὶ, μολύδι, δὲν τᾶνωθε, οὔτε νὰ τὸ κουνήσῃ μπορούσε.

— Σὲ δουλιά, ἀπήντησε ἡ κόρη της.

Εἶχε φορέσει τὸ καπέλο της. Ἄνοιξε τὸ μπαούλο, σήκωσε τὰ ρούχα καὶ ἔβγαλε ἀπὸ κάτω ἓνα κουτάκι. Τὸ ἄνοιξε καὶ κοίταξε μέσα. Κούνησε τὸ κεφάλι της. Μιὰ θλιβερὴ ἀνάμνηση τῆς ἤρθε στὸ νου. Πόσος καιρὸς εἶτανε ἀπὸ τότε; οὔτε δυὸ χρόνια καλὰ καλά. Τὶ μεταβολὴ μέσα σὲ δυὸ χρόνια. Ποιὸς νὰ τῆς τῶλεγε. Χήρα μέσα σὲ δυὸ χρόνια! Κοίταξε μέσα

στὴν κασετίνα, ντυμένη μ' ἓνα θαλασσὶ ἀτλάζι. Τὰ διὸ σκουλαρίκια τοποθετημένα πάνω στὸ μικρὸ ἀτλάζινο στρώμα τὴν κοιτάζανε μὲ παράπονο. Οἱ πέτρες τους ἀναδῶσανε μιὰν ἀνήσυχη λάμψη. Τί σκοπὸ εἶχε; Μιὰ μυστικὴ ὑποψία ἔκανε τὴ λάμψη τους νὰ τρεμουλιάξῃ.

Κεῖνη γύρισε καὶ κοίταξε πρὸς τὸ κρεβάτι. Ἡ μάνα της εἶχε γυρίσει τώρα τὸ κεφάλι της κατὰ τὸν τοῖχο. Πῆρε τὸ κουτάκι καὶ τῶρρηξε βιαστικὰ στὴν τσέπη τοῦ φουστανιοῦ της. Ἵστερα κατέβασε τὸ καπάκι τοῦ μπαούλου σιγὰ σιγὰ καὶ τὸ ἄφησε νὰ καθήσῃ ἀπάνω δίχως κρότο.

Ἡ γυναίκα ποὺ εἶτανε στὸ κρεβάτι ἔβγαλε ἓνα βραθὴν ἀναστεναγμὸ. Σκοτάδι μέσα στὴν κάμαρα. Καὶ τὸ καντήλι σβηστό. Μόνο ἀπὸ τὸ φανάρι τοῦ δρόμου ἔμπαινε λίγο φῶς.

— Δὲ θανάψῃς τὸ καντήλι; μουρμούρισε ἡ γυναίκα δίχως νὰ γυρίσῃ τὸ πρόσωπό της.

Πῆρε τὸ μπαουκάκι τοῦ λαδιοῦ καὶ τὸ ἔγυρε. Σταλιά λάδι. Τὸ μπαουκάκι στεγνὸ.

— Φοβᾶμαι, μουρμούρισε πάλι ἡ γυναίκα.

— Τώρα θὰ πάω νὰ πάρω μητέρα, ἀπήντησε.

— Ποῦ θὰ πᾶς;

— Σὲ δουλιά.

— Νὰ μὴν ἀργήσῃς. Φοβᾶμαι μοναχὴ μου.

Κεῖνη ζύγωσε στὴν κούνια καὶ ἔσκυψε ἀπάνω σὰ νὰφουγκραζότανε. Ἡ ἀνάσσα τοῦ παιδιοῦ της ἔφτασε σ' αὐτιά της σιγαλὴ, ρυθμικὴ, χλιαρὴ, γλυκιὰ.

— Τοῦλάχιστο δὲν ὑποπτεύει τίποτα.

Βγήκε πατώντας στὰ νύχια καὶ ἔκλεισε τὴν πόρτα τῆς κἀμαρης σιγὰ. Μὰ ἡ ἄρρωστη ποὺ εἶτανε στὸ κρεβάτι ἄκουσε τὸ τρίξιμο.

— Ἐδῶ εἶσαι; μουρμούρισε.

Σιγαλιά.

— Ποῦ εἶσαι; ρώτησε πάλι.

Σιγαλιά! Δοκίμασε νὰ γυρίσῃ στὸ ἄλλο πλευρὸ της μὰ δὲν μπόρεσε. Ἡξάειρε πὼς ἂ γύριζε θὰ εἶχε μπροστά της τὸ λίγο φῶς ποὺ τῆς ἔστελνε τὸ φανάρι τοῦ δρόμου.

— Ἐδῶ εἶσαι;

Ἐνίωσε τὸ συνηθισμένο φόβο ποῦνιωθε πάντα σὰν ἔμενε μοναχὴ της μέσα στὴν κάμαρα. Κι ἂν τῆς τύχαινε τώρα τίποτα, αὐτὴ τὴ στιγμὴ; Ποιὸς θὰ βρισκότανε νὰ τρέξῃ νὰ φωνάξῃ τὸν παπᾶ, νὰ τῆς δώσῃ ἓνα ποτήρι νερό, νὰ τῆς κλείσῃ τὴν τελευταία στιγμὴ τὰ μάτια;

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ τὸ παιδί ξύπνησε ἄξαφνα καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Αὐτὸς ὁ θόρυβος τῆς ἔκανε καλὸ γιατί ἄκουσε μιὰ ψυχὴ δίπλα της ὕστερα τὸ παιδί σάπασε, βυθίστηκε στὸν ὕπνο καὶ ἡ πρώτη βαριά σιγαλιά ἀπλώθηκε πάλι στὴν κάμαρα. Τράβηξε τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι της δεξὴ ἀπὸ τὰ ρούχα καὶ ἄρχισε νὰ χτυπάῃ τὸ δάχτυλό της σιγαλὰ στὸν τοῖχο. Τάκ, τάκ, τάκ.

— Λείπει, ψιθύρισε.

Προσπάθησε να προσδιορίσει πόση ώρα εΐτανε που έλιπε. Της φάνηκε πως έλιπε πάρα πολλή ώρα.

— Ποῦ νὰ πῆγε; Βγαίνει κάθε βράδι. Ποῦ πηγαίνει; λείπει κάμποσο και γυρίζει. Μὴν πήρε τὸν κακὸ δρόμο τώρα που πέθανε ὁ ἄντρας της;

Ἄδριστες, σκοτεινὲς σκέψεις γυρίζανε στὸ κεφάλι της. Ἐβαλε ἀγόνα και κατάφερε νὰ γυρίσει ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρό. Τώρα εἶχε μπροστά της λιγάκι φῶς ἀπὸ τὸ φανάρι τοῦ δρόμου, δὲν εἶχε τὸν τοῖχο μπροστά της που τῆς πλάκωνε τὴν καρδιά. Ὁξω ἀκουγότανε οἱ περπατησιὲς τῶν ἀνθρώπων που περνούσανε κι αὐτὸ τῆς ἔδωσε λίγο κουράγιο...

Ἐκείνη εἶχε περάσει τώρα τὸν Ἐκατόχειρα. Σαββατόβραδο. Κίνηση μεγάλη στὸ δρόμο. Κορίτσια που σκολάγανε ἀπὸ τὴ δουλιὰ περνούσανε διαστικὰ δίπλα της. Στὸ Μοναστηράκι κάποιος εἶχε στήσει ἕνα πανόραμα. Ἄκουσε τὴ φωνὴ του «ἐδῶ βλέπετε κύριοι...» Ἐνα παιδί εἶχε κολλήσει τὴ μούρη του λαίμαργα μπρὸς στὸ φακὸ μὲ τίς δυὸ χεῦφτες του δεξιά κι ἀριστερά στὰ μάτια γιὰ νὰ βλέπη καλῆτερα. Ντρίν ντρίν, ἐδῶ βλέπετε κύριοι... Παραπέρα ἄλλος εἶχε στήσει ἕνα τηλεσκόπιο μὲ δυὸ φακούς εἶτανε ἕνας Ρώσος στρατηγός, πρόσφυγας...

Ἐβρηξε ἀπὸ μακριὰ μιὰν ἀδιάφορη ματιὰ και ξακολούθησε τὸ δρόμο της. Δὲν εἶχε ἔρεξη οὔτε νὰ δῆ οὔτε νὰ ἀκούση. Μὲ τὸ χέρι στὴν τσέπη ἔσφιγγε τὸ κουτάκι που κρυβε τὰ σκουλαρίκια.

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησία φάνηκε νὰ βγαίνει ἕνας παπᾶς. Ψηλὸς και στεγνός. Ὁ νοῦς της πέταξε στὸν ἄλλον. Θυμάται. Ἐνα μεσημέρι βαδίσανε τὸν ἴδιο δρόμο. Θυμάται τὰ λόγια του. «Θᾶναι τυχερά.» Μὰ νὰ που γελάστηκε. Δὲ βγήκανε διόλου τυχερά. Ὁ ἄντρας της σκοτώθηκε στὸν πόλεμο. Δὲν πρόφτασε νὰ τονὲ χαρῆ και τῆς τὸν ἀρπάξανε γιὰ νὰ τονὲ στείλουνε στὸ Μέτωπο. Ἄχ αὐτὸ τὸ Μέτωπο! Πότε θὰ πάψῃ πιά νὰ σκορπάῃ τὴ δυστυχία; .. Κ' ὅστερα στάχτη και κουρνιαχτός. Κ' ἡ μάνα της μισὸς ἀνθρωπος. Δὲ μπόρεσε νὰ τὸν ξεσηκώση τὸν καημὸ τοῦ ἄντρα της. Ἡ πίκρα τὴνὲ χτύπησε κατακέφαλα. Ἄς τὴν ἔπαιρνε ὁ θεὸς νὰ τὴν ἀναπάψῃ. Τὶ τὴνὲ θέλει τέτοια ζωὴ. Νὰ ζῆ και νὰ σέρνεται...

Ἀνέθηκε τὴν ὁδὸ Ἀθηνᾶς, ὕστερος ἔστρηψε ἕνα στενὸ σοκάκι που τὴν ἔβγαλε στὴν ὁδὸ Αἰόλου.

Προχώρησε κάμποσο και στάθηκε στὴ γωνιά. Ἀντίκρου εἶτανε ἕνα χρυσικάδικο. Τὴν ὦρα κείνη ἴσια ἴσια ὁ καταστηματοῦχος ἔτοιμαζότανε νὰ κλείσει.

Κοίταξε γύρω της σὰ νὰ κατασκόπευε μὴν τὴν βλέπη κανεὶς.

Εἶδε κάποια γνωστή της. Τραβήχτηκε στὸν ἦσικο και περίμενε νὰ περάσῃ, μὲ τὰ μούτρα γυρισμένα

μπρὸς τὸν τοῖχο. Ὑστερος μὲ γλήγορα βήματα πέρασε τὸ δρόμο και χώθηκε στὸ χρυσικάδικο. Ὁ χρυσικὸς εἶχε κλείσει τώρα τὴ μισὴ πόρτα. Σκοτεινὴ κ' ἡ βιτρίνα μὲ τὰ διαμαντικὰ και τὴ μαλαματένια εἰκόνα τῆς Παναγίας που τὴν εἶχε γιὰ πούλημα. . .

Δὲν πέρασε πολλὴ ὦρα. Ἡ γυναίκα βγήκε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό, σὰ ντροπιασμένη. Στὸ πεζοδρόμιο δὲν εἶτανε πολλοὶ ἀνθρωποὶ τὴ στιγμή ἐκείνη.

Τάχυνε τὰ βήματά της και χώθηκε πάλε στὸ στενὸ, σκοτεινὸ δρομάκι. . .

Στὸ βάθος τῆς τσέπης τὸ χέρι της κάτι ἔσφιγγε. Ἐτρεχε. Βιαζότανε νὰ γυρίσει στὸ σπίτι. Ἴσως νὰ ζύπνησε τὸ παιδί και νὰ κλαίῃ. Κ' ἡ μάνα της, ἂ χρειαστῆ τίποτα, ποῖς θὰ τρέξῃ. Ἐπειτα τὴν ἔξαιρε και τί φοβητάρια που εἶτανε σὰν ἔμενε μοναχὴ της.

Κάποιος που πέρασε δίπλα της κάτι τῆς ψιθύρισε σιγαλά. Δὲν τὸ πήρε καθαρά τὸ αὐτί της. Εἶτανε κάτι σὰ μιὰ πρόσκληση νὰ πᾶνε μαζί, κάπου... Ποῖς ξαίρει γιὰ τί γυναίκα τὴν πήρε. . .

Ἐτρεχε. Οἱ ὥρες πούλιπε ἀπὸ τὸ σπίτι, τῆς φαίντανε χρόνος. Βιαζότανε νὰ γυρίσει σὰν τὴ χελιδομάνα που τρέχει γλήγορα νὰ φέρῃ στὰ μικράκια της που τὴν καρτεροῦνε μὲ τοὺς λαιμοὺς κρεμασμένους ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά, τὸ μικρὸ σκουληκάκι που σπαρτάρει στὸ ράμφος της.

Δὲν εἶχε πιά τίποτα. Κανένα διαμαντικὸ, κανένα χρυσαφικὸ. Καὶ τὰ σκουλαρίκια, τὸ τελευταῖο που τῆς ἀπόμεινε, ἔσο κι ἂν πάλαιψε, δὲ μπόρεσε νὰ τὰ γλυτώσῃ. Πᾶνε κι αὐτὰ. Τώρα ἔνοιθε κάποιο κενὸ μέσα της σὰ νὰ τῆς εἶχανε ἀποσπάσει κάποιο σπλάχνο. Ἐλείψε κ' ἡ τελευταία ἀνάμνηση τοῦ γάμου της, κόπηκε κ' ἡ τελευταία κλωστή που τὴν ἔνωσε μὲ τὸ παρελθόν. Κι ὡς τόσο ὁ παπᾶς τὴν εἶχε βεβαιώσει πως θᾶναι τυχερά. Στάχτη και κουρνιαχτός. Ἀπὸ κακὸ σὲ κακὸ. Δὲς κ' εἶτανε κάποια κατάρρα. Γρουσουζίκια. Ἡ Χάρη της ξεδικιότανε και τὴνὲ τιμωροῦσε. Αὐτὸ εἶτανε ἕνα τάμα, δικό της, χτήμα της, που δὲν ἔπρεπε νὰ πομακρυνθῆ ἀπὸ τὴ θέση του, μπρὸς στὴν εἰκόνα. Ἴσως αὐτὸ νὰ εἶτανε κ' ἡ ἀφορμὴ τῆς φωτιᾶς που ἀναψε στὸ σπίτι της. Μὰ τί φταίω ἐγώ; Ὁ παπᾶς φταίει. Οἱ ἐπίτροποι φταίνε που ἔμπορεύονται τοὺς θησαυροὺς τῆς Χάρης της. Νὰ ἡ Χάρη της ξεδικιέται ἔμεινα και μούρρηξε φωτιὰ μέσα στὸ σπίτι μου. Δὲν ἔπρεπε νὰ τάγοράσω. Εἶτανε ἄμαρτία νὰ τὰ φορέσω ἀπάνω μου. . .

Μὲ τὴν ψυχὴ συντριμμένη, μὲ τὸ κεφάλι βαρὶ, ἔσπρωξε τὴν πόρτα και μπῆκε. Τὴν ἴδια στιγμή ἀκουσε ἀπόξω τὴ φωνὴ τῆς μητέρας της, ἀνήσυχη, τρομαγμένη.

— Ποῦ εἶσαι; Δὲν ἀκούς; που εἶσαι; ἔλα. Φοβάμαι. . .

3

Τὸ νερὸ τῆς βροχῆς κοχλάζει πάνω στὴν ἀσφαλτο

κ' οί μικρές κολόνες τοῦ νεροῦ ποὺ ὑψώνονται ἀδιάκοπα, χορευτή, λάμπουνε σάν πετράδια κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἡλεκτρικῶν.

Κεῖνοι ἔχουνε σταματήσει κάτω ἀπὸ τὸν τσίγκο. Περιμένουνε νὰ περάσῃ κανένα αὐτοκίνητο, κανένα ἀμάξι γιὰ νὰ ἑακολουθήσουνε τὸ δρόμο τους. Μὰ δὲ φαίνεται καὶ νὰ βιάζονται. Τὸ θέαμα τοῦ δρόμου εἶναι ἄμορφο. Φωτισμένες οἱ βυτρίνες τῶ μαγαζιῶν. Στὸ δρόμο περνοῦνε τρέχοντας μόνιππα μὲ ξαπλωμένους μπροστὰ τοὺς μουσαμάδες πάνω στὰ πόδια τῶν ἐπιδατῶν. Τὸ νερὸ κυλάει μέσα στὲς ράγιες τοῦ τραμιοῦ σὰ δυὸ μικρὰ ποταμάκια ἀσήμι ἐνῶ ἀπὸ μακριὰ φτάνει ἡ βουή τοῦ νεροῦ ποὺ σμήγει ἀπὸ ἄλλους τοὺς δρόμους καὶ γκρεμίζεται μὲ ὀρμὴ μέσα στὸ σιδερένιο στόμα τοῦ ὑπονόμου. Ἐκεῖ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ. Τὸ νερὸ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ καταπιῇ μονομιᾶς ὁ ὑπόνομος, σκηματίζει μιὰ λίμνη πλατιά. Καμπόσοι στέκονται στὸ πεζοδρόμιο καὶ κάνουνε χάξι κάθε φορά, ποὺ ἕνας ἀνύποτος διαβάτης βουτάει ὡς τὰ γόνατα μέσα στὸ νερὸ ποὺ εἶναι σάν κίτρινη λάσπη.

Κεῖνη τρέβεται πάνω του σὰ γατίτσα. Διψάει ἀκόμα γιὰ χάδια. Ἄπὸ τὸ πρωὶ μαζί της κι ἀκόμα νὰ χορτάσῃ. Τὰ χεῖλια της λεπτὰ βαμμένα, τὰ μάτια της μὲ τῆς μακριᾶς βλεφαρίδες ὑπογραμμισμένα μὲ τὸ μαῦρο κραγιόνι, στὰ μάγουλά της δυὸ τεχνητὰ ρόδα ποὺ παλεύουνε νὰ διατηρήσουνε τὴ φωτιά τους. Ὅ,τι βγήκανε ἀπὸ τὸ σπίτι του. Καὶ τὰ χεῖλια της εἶναι ἀκόμη ὄγρὰ, τὰ μάγουλα ἀναμμένα, ἀχνίζουνε ἀπὸ τὰ κάμα τοῦ φιλιού . . .

Ζυγώνει στὴ βιτρίνα τοῦ χρυσικάδικου. Τὰ ἡλεκτρικὰ γλομπάκια χύνουνε φωτεινοὺς καταρράχτες πάνω στὰ βραχιόλια, στὰ σκουλαρίκια, στὶς καρφιτσες, στὶς τσάντες ποὺ εἶναι τοποθετημένα πάνω σὲ κρυσταλένια ράφια καὶ ρουφῶνε λαίμαργα τὸ φῶς. Εἶναι καὶ μιὰ εἰκόνα ἀγίου ντυμένη ὄλη μὲ ἀσήμι ποὺ ἀφήνει γυμνὸ μόνο τὸ πρόσωπο. Ἐνα ἀσήμι χοντρό, μὲ ἄσπρο μουντὸ χρῶμα ποὺ μοιάζει σάν τὸ φῶς τῶν ἡλεκτρικῶν γλομπάκων.

Διαβάζει τὸνομα τοῦ ἀγίου.

— Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος.

Ἡ ψυχὴ της πλημμυρίζει ἀπὸ εὐλάβεια. Πόσο θὰ ἤθελε νὰ κάνῃ τὸ σταυρὸ της κ' ὕστερα νὰ ζυγώσῃ, καὶ νὰ ἀκουμπήσῃ τὰ χεῖλια της, τὰ ὄγρὰ, ποὺ ἀχνίζουνε, πάνω στὸ μουντὸ ἀσήμι. Τὰ μάτια της καρφώνονται πάνω στὸ ἱλαρὸ πρόσωπο τοῦ ἀγίου. Εἶναι γέρος. Τὸ μάτι του τὴν κοιτάζει μὲ καλωσύνη καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἀθάνα, γλυκιὰ αὐτὴ ματιά του βλέπει νὰναδύζῃ τὸ μῦρο τῆς συχώρεσης.

Βγάξει μιὰ μικρὴ, ξαφνισμένη φωνίτσα.

— Ἄ, τί ἄμορφα, τί σκερτσόζα ποὺ εἶναι. Τὰ μάτια της ἔχουνε καρφωθῆ πάνω σ' ἕνα ζευγάρι σκουλαρίκια ποὺ ἀναπαύονται μέσα σὲ μιὰ μικρὴ κασε-

τίτσα ντυμένη μὲ θαλασσὶ ἀτλάζι. Κοιτάζει λαίμαργα.

— Τί ἄμορφα, ψιθύριζει πάλι.

Ἡ βροχὴ χτυπάει πάνω στὸν τσίγκο ποὺ ἀπλό-νεται ἀπὸ πάνω τους καὶ τὸ νερὸ ποὺ μαζεύεται ἀπὸ ἄλλες τὶς γωνιᾶς κατακυλάει μὲ βουή, πνίγεται μέσα στὸ στόμα τοῦ ὑπονόμου.

— Σοῦ ἀρέσει;

— Ἄχ, τρέλα.

Σπρώχνουνε τὴν πόρτα καὶ μπαίνουνε. Ὁ χρυσι-κὸς δίνει στὸ πρόσωπό του τὴν πιὸ γλυκιὰ ἔκφραση.

— Νά, ἐκεῖνα ἐκεῖ τὰ σκουλαρίκια, λέει αὐτὴ δείχοντας μὲ τὸ δαχτυλάκι της στὸ βάθος τῆς βι-τρίνας.

Ἀπλώνει τὸ χέρι του μέσα στὴ βιτρίνα καὶ τραβάει ὄξω τὴ μικρὴ κασετινίτσα μὲ τὸ θαλασσὶ ἀτλάζι σὰ νὰ τραβᾷ ἕνα καναρινάκι ὄξω ἀπὸ τὸ μικρὸ κλουβὶ του.

Ἀκκουμπάει τὴ κασετίνα πάνω στὸ τζαμένιο κα-πάκι τῆς μόστρας. Δὲ χρειάστηκε νὰ εἰπῇ πολλὰ φέμματα παρὰ μόνο πῶς τὰ σκουλαρίκια αὐτὰ τᾶ εἶχε φερμένα ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο κατᾶστημα τοῦ Παρισιοῦ. Κανεὶς δὲν ὑποπτεύθηκε τὴν ἀλήθεια. Κεῖνος πλέρωσε μιὰ ὑπέρογκη τιμὴ καὶ τὰ πήρε.

— Θὰ σοῦ πηγαίνουνε τρέλα, τῆς εἶπα καθὼς βγαίναμε ἀπὸ τὸ μαγαζί.

— Σὲ φχαριστῶ, ψιθύρισε κεῖνη μ' ἕναν τόνο γιομάτο βνωμοσύνη.

Τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ σφίχτηκε ἀπάνω του σὰ νὰθελε νὰ κολλήσῃ τὸ κορμί της μὲ τὸ δικό του.

— Τὸν ξεσαγώνιασε πάλι ἡ παξιμάδα, μουρμού-ρισε ἕνας μόρτης, σκηματίζοντας μὲ τὸ ξυπόλυτο πόδι του ἕνα πρόχειρο φράγμα στὸ νερὸ ποῦτρεχε μὲ ὀρμὴ στὸ αὐλάκι τοῦ πεζοδρομοῦ.

Ὁ χρυσικὸς τοποθετοῦσε τώρα ἀργὰ, κανονικὰ τὸ ἕνα πᾶτω στὸ ἄλλο τὰ χαρτονομίσματα ποὺ κει-κείνος εἶχε ἀφήσει πάνω στὸ τζάμι τῆς μόστρας. Δὲ μπορούσε κι αὐτὸς νὰ πιστέψῃ τὸ μέγεθος τῆς μπά-ζας του. Πῆρε ἕνα κατᾶστιχο ποῦγραφε τὴν καθη-μερινὴ κίνηση τοῦ μαγαζιοῦ, γύρισε κάμποσα φύλ-λα καὶ στάθηκε σὲ μιὰ παλιὰ σελίδα. Συμβουλευτή-κα κατὶ νούμερα. Εἶτανε ἡ τιμὴ ποὺ εἶχε ἀγοράσει τὰ σκουλαρίκια κείνο τὸ βράδι ἀπὸ τὴ γυναίκα.

— Φίνα, ψιθύρισε..

Ἐνα αὐτοκίνητο φάνηκε νὰ κατεβαίνῃ τὸ δρόμο μουγκρίζοντας

— Σωφέρ, φώναξε, ὁ κύριος.

Τὸ αὐτοκίνητο στάθηκε. Κεῖνη πήδησε μέσα γοργὰ πατώντας πάνω στὸ νερὸ. Κεῖνος τὴν ἀκολού-θησε κλείνοντας μὲ κρότο πίσω του τὴν πόρτα.

Τὸ αὐτοκίνητο ἄρχισε νὰ τρέχῃ μέσα στὸ νερὸ ποὺ κυλοῦσε στὶς ρόδες του.

Από τους «Μεγάλους Κκχημους»

Α Μ Φ Ι Β Ο Λ Ι Α

Στόν ποιητή *Κωστή Παλαμά*.

Μουχρό, βοερό, στῆς ζήσης τ' ἀκρογιάλι,
 πού τού Καιρού τ' ὠκεάνειο κῶμα μ' ἔχει βγάλη,
 παντοτεινὸ βουλήθηκα κ' ἐγὼ νὰ χτίσω κάτι,
 —ἓνα παλάτι,
 καὶ νὰ, τὴν τέχνη καταπιάστηκα,
 νὰ μάθω τῶ ρυθμῶνε,
 αὐτὴ νὰ μάθω μόνε·
 τὴν καταπίστηκα παιδί κι ἀναρωτῶ ἓνα γέρο,
 ἔμένα, ἀνίσως καὶ τὴν ἔμαθα ποτές, τὸ ξέρω;

Ἐναν αἰώνιον ἔρωτα ὄνειρεύτηκα
 σὰν ἴμουν εἴκοσι χρονῶνε,
 καὶ μιὰ γυναῖκ' ἀγάπησα,
 μιὰ μόνε·
 τίποτε δὲ μοῦ ἀρνήστηκε, καλόγνωμη,
 μὰ μοῦ ξεσκίζει τὴν καρδιά στὸ νοῦ μου σὰν τὸ φέρω,
 ἀνίσως καὶ μ' ἀγάπησε καμμιά φορά, τὸ ξέρω;
 Για νὰ γλυκάνω τότ' ἐγὼ τὸν πόνο μου
 βάλθηκα τῆς σοφίας γιὰ ν' ἀποχτήσω, πίσω,
 τὸν ἀξετίμητο καρπὸ·
 γίς κι οὐρανὸ
 καθὼς τὸ Φάουσι τὰ σπούδαξα, καθὼς τὸ Φάουσι εἶδα,
 χωρὶς ἐλπίδα,
 πὼς τίποτε ὡς τὰ ὕστερα δὲν ξέρω,
 αὐτὸ τὸ ξέρω!

Διάβ' ἢ ζωὴ καὶ τώρα στ' ἀκρογιάλι τῆς σκυφτός,
 πού ζώνει το ὁ Καιρός ὁ ὠκεανός,
 κάθουμαι κι ἀγναντεύω πέρα,
 τὰ πέλαγ' ἀγναντεύω ἀτέλειωτα, νύχτα καὶ μέρα,
 ὡς πού νὰ ἰδῶ τον, ὁ καλὸς βαρκάρης νὰ προβάλῃ,
 πού θὰ μὲ πάρῃ, νὰ μὲ φέρῃ ἀγάλι,
 —ἔρτσα καὶ σία!—
 πρὸς τοὺς αἰώνιους τοὺς ρυθμούς, τὸν αἰώνιον ἔρωτα
 καὶ τὴν ἀληθινή, τὴ μιὰ σοφία.
 Καὶ συλλογιέμαι: Ἐκεῖνος μιὰ φορά
 γιὰ βέβαια θ' ἀποφανῆ, νὰ φτάξῃ καρβαλλάρης
 πάνου στ' ἀρχαῖο του τὸ κουπί ὁ καλὸς παλιὸς βαρκάρης
 μὰ ἐτοῦτα, πού ἡ ψυχὴ μου λαχταρᾷ,
 θολώνουνε τὰ μάτια μου στὸ νοῦμου σὰν τὸ φέρω,
 ἀνίσως θ' ἀντικρύσω τα καμμιά φορά, τὸ ξέρω;
 ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΑΜΠΥΣΗ

Ἄ κ. Καίσαρ Κονεμένος, γιὸς τοῦ μακαρίτη Ν. Κονεμένου, εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μᾶς στείλει ἓνα γράμμα τοῦ Καμπύση πρὸς τὸν πατέρα του, πού τὸ δημοσιεύουμε πρόθυμα, εὐχαριστώντας τον καὶ δημόσια γιὰ τὸ πολῦτιμο αὐτὸ γράμμα πού μᾶς ἐμπιστεύτηκε. Ὁ κ. Κ. Κονεμένος μᾶς γράφει πὼς ἔχει κι ἄλλες πολλὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαρίτη πατέρα του «ἀξίας δημοσιεύσεως» κ' ἐλπίζουμε νὰ μᾶς τίς στείλει κι αὐτές.

ὁδὸς Οἰκονόμου 15 Ἀθήνα.

Σεβαστέ μου κ. Κονεμένε,

Ἐνάμιση μῆνα τώρα, ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς δυὸ τρεῖς μέρες πού ἔρριξε χιόνι, ἔχουμε ἀνοιξη, ἥλιο καὶ ζεστασιά, κ' ἐγὼ ἐνάμιση μῆνα ἔχω ἓνα βρογχικὸ συνάχι καὶ ἰφλουέντζα κι ὄλο βήχω καὶ κονιτέω ἀληθινὰ νὰ γίνω νευρικός με τέτια κατάσταση.

Μέσα στόν ἐνάμιση ἀπὸ μῆνα εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ λάβω τὸ γράμμα σου καὶ τὴν εἰκόνα σου. Τὴν ἔχω στὸ γραφεῖο μου καὶ σ' εὐχριστῶ πολὺ πολὺ. Θὰ εἶναι βέβαια ἐκεῖνη πού εἶχατε σηκώσει στὴν Πάτρα στὰ 1876. Ἡ ἔκφρασή της μοῦ φαίνεται καὶ πολὺ γλυκαὶ καὶ πολὺ ζωηρῆ ἂν εἴσουν τότες πιδ γλυκὸς καὶ ζωηρός, νιόθω πὼς θὰ εἴσουν ἀληθινὰ ἄντρας. Πρέπει νὰποφασίσεις νὰ σηκώσεις καὶ τώρα μιὰν ἄλλη καὶ νὰ μοῦ στείλεις ἄλλο ἓνα ἀντίτυπο. Ρωτοῦσα γιὰ σένα τὸν κ. Μαμπίλη καὶ τὸν κ. Πασαγιάννη πού εὐτύχησε νὰ σὲ γνωρίσει προσωπικῶς στοὺς Κορφούς καὶ μοῦπαν, πὼς πολὺ πολὺ καλὰ στέκεσαι καὶ τώρα.

... Ἀκόμα καὶ τὸ ἀξέχαστό μου ἐκεῖνο διήγημα γιὰ τὸν περιέργο ἄνθρωπο τοῦ χιβαρτάου, αἰστάνουμου, πὼς εἶταν τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργον αἰτίας ἐπιστημονικῆς μέθης.—Ξέρω τόσο λίγα, πού ντεριέμαι νὰ λέω καὶ τὴν ἀπλή μου τὴν ἰδέα, ἀπάνω σὲ ζητήματα ἐπιστημονικά. Ὅμως μαντέβω πιά τὰ περσότερα. Σπούδασα τόσο λίγο τὴ φυσιολογία καὶ τὴ συγκριτικὴ ἀνατομία κι ἡ μεγαλητέρα μου λύπη σήμερις εἶναι πού δὲν ἔχω καθόλου καιρό, νὰ ἐξακολουθήσω τὴ σπουδὴ μου καὶ σ' αὐτὰ τὰ εἶδη τῆς ἐπιστήμης. 7 1/2 ὥρες τὴν ἡμέρα, μοῦ τρώει ἐργασία τοῦ γραφείου στὸ Ὑπουργεῖο πού ἐργάζουμαι*), καταλαβαίνεις τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποπνεχτικὴ ἀπὸ τὴν κούραση, κουράγιο καὶ διάθεση!..

Μὰ κ' ἐσύ, σεβαστέ μου κ. Κονεμένε, γιατί ἀφησες πιά, ἂν τὴν ἀφησες, τὴν τέχνη; Εἶχε κ' ἔχει τόση ἀνάγκη ἀπὸ τὸ μερικὸ σου, πού θὰ τῆς πρόσφερες, ἢ φτωχιά ἀπὸ τὴν θεά. Ἐγὼ τὸ αἰστάνουμαι καὶ τὸ λέω καὶ ἔχω μυστικὰ προαίτηση πὼς κάπια μέρα θὰ

*) Σημ. τοῦ «Νουμά». Ὁ Καμπύσης εἶταν τότες ὑπάλληλος στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

ΒΓΑΙΝΕΙ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝ

διοικήτης, εκδότης και διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συναίχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ Α. ΣΤΕΪΝΜΕΤΖ

Γραφεία: Κολοκοτρώνη 25B
(Χαρτοπωλείο Γ. Ξανθοπούλου)

Επιστολές, επιταγές κτλ. παρακαλούμε να διευθύνονται: Δημ. Π. Ταγκόπουλο Poste Restante Έξωτερικού, Αθήνα.

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Για την Ελλάδα	{	δρ.	30	το χρόνο.
		"	15	το εξάμηνο.
		"	8	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία & Αίγυπτο	{	£	1	το χρόνο
		£	0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	{	\$	5	το χρόνο
		\$	3	το εξάμηνο

και για τα άλλα μέρη 40 φρ. τη χρονιά.

μᾶς ξαφνιάσει κάτι καινούργιο δικό σου και στην τέχνη.

Ἐγὼ στὶς ὥρες ποὺ ἀδειάζω, γράφω κάτι τι. Τώρα πολεμάω ἓνα ποιητικὸ δράμα «Τὸ δαχτυλίδι τῆς μάνας.» Θὰ βγεῖ καλὸ, δὲ βγεῖ καλὸ! Ἀκόμα δὲν τολμάω νὰν τὸ πῶ.

Τὸ γράμμα σου εὔλαβα τάγιαννιού ἀνήμερα. Εἴταν ἡ πιὸ εὐχάριστη εὐκὴ ποὺ ἐλίβαινα κείνη τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς μου, κ' ἐκείνη τὴν ἡμέρα εἴταν ποὺ εἶχα τὸν περισσότερο βήχα καὶ τὴν περισσότερη καταροή. Τώρα εἶμαι κάπως καλύτερα. Μὲ σιναχωρεῖ τόσο τόσο ἀρτὴ ἢ ἰφλουέντζα.

Συμπάθησέ με ποὺ σοῦ γράφω ἔτσι, μὰ θὰ καταλαβαίνεις τί τραβῶ.

Σὲ χαιρετῶ ἀπὸ τὴν καρδιά μου
Στις 26 τοῦ Γενάρη 1898

Ὁ δικός σου
ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΜΙΟΥΣΗΣ

Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ

ΝΑ ΓΙΝΕΙ!...

Ἀγαπητὲ Νουμά,

Νὰ μοῦ ἐπιτρέψεις, σὲ παρακαλῶ, μιὰν ἀπλὴ ἐρώτηση:

Δὲν μποροῦσαν οἱ λόγοί μας νὰ συγκεντρωθοῦν

σὲ κανένα μέρος καὶ νὰ μιλήσουν γιὰ τὸ Νουστογιόφσκυ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐκατόχρονων τῆς γέννησής του, ἢ μήπως δὲν ἔφθασαν ἀκόμα στὴν ἀπαιτούμενη πνευματικὴ ὀριμότητα γιὰ νὰνοῖξουν τὸ στόμα τους καὶ νὰ ποῦν δυὸ τρία λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Κολοσσού; Τὸ τελευταῖο φύλλο τῆς «Nouvelle Revue Française» εἶναι ἀφιερωμένο, ὁλόκληρο, στὴ μνήμη του. — Καὶ μεις, δηλ. οἱ λόγοί μας, ποὺ σὲ κίπια ἐκκλησὴ τους ὑπογραμμένη ἀπ' ἄλλους τους, βροντοφώνησαν ὅτι «εἴμαστε πνευματικὰ παδιὰ τῆς Ρωσσίας, κτλ.» δὲν μποροῦνε τίποτα νὰ προσφέρουν τὸ φόρο τοῦ θαυμασμοῦ τους πρὸς τὸ Μεγαλύτερο Ρῶσσο;

Σὲ φημερίδες δὲν εἶδα τίποτα. Μονάχα ὁ Μπολσεβίκος ὁ Ριζοσπάστης ἔγραψε. Καὶ πόσες ἄλλες φορὲς, ἀκόμα, θὰ μᾶς βάλει τὰ γυαλιά!

Δικός σου
ΓΙΑΝ. ΚΟΤΣΙΚΑΣ

Ἀθήνα, 5)2)22

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΔΟΥ

24*)

... λεξοῖλα καὶ νὰ κάμουν θόρυβο. Γι' αὐτὸ ἐπέμεινα νὰ ξανακυττάξῃς τὸ λεξικὸ αὐτὸ.

Τις λέξεις ποὺ σοῦ ἔστειλα δὲν τις χρειάζομαι.

Γιὰ Παρίσι δὲν κάνω σκέψι, γιατί δὲν εἶναι εὐκόλο τὸ πρᾶγμα, μᾶλλον γιὰ τὴν Ἑλλάδα λογαριάζω ἀφοῦ ἀπέτυχε ὁ σκοπός μου ἐδῶ. Γιὰ τὴν ἀντάμωσί μας μὴν εἶσαι ἀπαισιόδοξος, μὴ βιάζεσαι γιὰ νὰ γίνῃ ὅπως πρέπη.

«Παναθήναια» δὲν λαβαίνω, οὔτε ἄλλο τίποτε. Ποιὸς μὲ θυμάται πιά καὶ ποιὸς μὲ χρειάζεται; Νὰ μεταφράσω δὲν ἔχω ὄρεξι γιατί δὲν ἔχω ποῦ νὰ τὸ τυπώσω. Ἔστειλα πέρυσι μεταφράσι τῆς «Μαύρης Γαλῆρας» τοῦ Raabe καὶ τυπώθηκε, ἀλλὰ τζάμπα ἐνοεῖται, μοῦ σιέλλουν μόνο τὸ φύλλο γιὰ νὰ βλέπω τί ἀηδίες γίνονται κάτω. Raabe ἀκριβῶς διαβίζω τώρα καὶ εἶμαι μαγευμένος μ' αὐτόν. Ἐπιχειρήσα νὰ μεταφράσω τὸ «R. u. V. auf dem Dorfe» τοῦ Keller ἀλλὰ εἶδα πῶς δὲν μπορῶ νὰ ἀποδώσω τὸ ὕφος του καὶ τὸ παράτησα. Ἐν γένει δὲν ἔχω ὄρεξι νὰ μεταφράσω πιά. Ἐχω παλιὰς μεταφράσεις ποὺ θέλουν ἐπεξεργασία, ἀλλὰ μὴν ἔχοντας ποὺ νὰ τὲς τυπώσω δὲν μπορῶ νὰρῶ τὴν ὄρεξι. Ἐξ ἄλλου ἔχω ἓνα οχέδιο μικροῦ ρομάντσου τὸ ὁποῖον θέλω ν' ἀρχίσω ἀλλὰ τὸ κρῦο ποὺ παγώνει τὴν ὄρεξι, μὴν ξεχνᾶς ὅτι εἶμαι παιδί

*) Σημ. τοῦ «Νουμά». Ἀπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ λείπει ἡ ἀρχή. Μᾶς τὴν ἔστειλε, δὲ μᾶς τὴν ἔστειλε ὁ κ Ντίντριχ, δὲ θυμόμαστε. Τὸ ζήτημα εἶναι πῶς ὅσο κι ἂν ψάξαμε δὲν μπορέσαμε νὰν τὴ βροῦμε κ' ἔτσι, ἀναγκαστικά, τὸ δημοσιεύουμε λειψό.

της ζέστης και του ήλιου. Δεν ξέρω τι θα βγῆ ἀπὸ τὸ σχέδιό μου, ἀλλὰ κάτι μὲ βιάζει μέσα μου νὰ τὸ ρίξω στὸ χαρτί καλὰ ἢ κακὰ.

Γιὰ τὶς 30 μάρκες δὲν ὑπόσχει κανένας λόγος νὰ βιασθῆς οὔτε νὰ στενοχωρηθῆς, σοῦ τὸ λέγω εἰλικρινῶς.

Στὸ ἐξῆς θὰ σημειῶνω τὶς λέξεις ποὺ ἔχω ἀμβολία καὶ θὰ τὰς στέλλω ζητώντας ἐξήγησι ἀπὸ τὸν Καρκαβίτσα. Καλὰ θὰ ἦταν νὰ κάμῃς τὸ ἴδιο καὶ σὺ ὅταν ξανακυττάῃς τὸ Α. Ἐν γένει πρέπει νὰ ἔξη κανένας τὴν ἀρχὴ μιὰ δουλειὰ ποὺ κάνει νὰ τὴν κάνη ὅσο μπορεῖ καλλίτερα.

Χαιρετισμοὺς στὴ μητέρα σου ἀπὸ ὅλους μας. Σ' ἐσὲ ἐπίσης.

Γιατὶ γράφεις Λίψια καὶ ὄχι Λειψία ὅπως καθιερώθηκε πιά;

Σὲ φιλῶ ἀδελφικὰ
Κώστας

Ἐξάσα μιὰ παρατήρησι. Τὴν ἀρχὴ ποὺ λὲς ὅτι ἔχεις νὰ βάζῃς τὶς δημοτικὲς λέξεις πρῶτα κέπειτα τὶς τῆς καθαρεύουσα δὲν τὴν τηρεῖς πάντα. Γράφω μου, ἂν θέλῃς, νὰ τὸ κάνω ἢ κάνε το μόνος σου. Θὰ

ἦταν πράγματι καλὸ, ἂν ὄχι γιὰ τιμὴ τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ γιὰ τὴν τάξι καὶ γιὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ συμβουλευομένου τὸ λεξικό.

Σοῦ στέλλω μιὰ «Ἐστία» καὶ σοῦ σημειῶνω νὰ ἴδῃς πῶς ἦλθε τὸ ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς συστήματος ἐκπαιδεύσεως στὴ Βουλίη. Πρόκειται περὶ νόμου περὶ διδακτικῶν βιβλίων. Δυστυχῶς βρῖσκει ἀντίδρασι στοὺς ἀρχαίζοντας, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πρὸς ντροπὴ ὀλόκληρου τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπρότειναν σοβαρὰ καὶ ἔγινε δεκτὸν νὰ ἐορτασθῆ προσεχῶς ἡ ἐπέτειος τῆς . . . νίκης τοῦ Μαραθῶνος. Τὸ εὐχάριστον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ διαμαρτύρησις ποὺ κάμαμε μὲ τὸ σῦλλογὸ μας πρόπερὸν βρῆκε κάποια ἠχώ. Ποῦ πρακτικὸ πνεῦμα ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς μας τώρα νὰ ἀκουθοῦν πάλι! Κοιμοῦνται! Δὲν πατοῦν τὸν ὄρκο τους νὰ μὴ γράψουν οὔτε λέξι πιά στὴν καθαρεύουσα, τώρα ποὺ ἔπρεπε μὲ τὴν ἀφορμὴ αὐτὴ νὰ εἶναι γεμάτες οἱ ἑφημερίδες ἀπὸ ἀρθρα, ἔστω καὶ στὴν καθαρεύουσα, τοῦ Καρκαβίτσα, τοῦ Παλαμᾶ κλπ. Εἶναι νὰ σκάση κανεῖς! Ἀπὸ πρακτικὸ πνεῦμα δὲν ἔχει σπειρὶ κανένας μας!

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Στὴ μπροστινὴ πλευρὰ τοῦ Παρθενῶνα, ἀνάμεσα σὲ δύο κολόνες. Δειλινὸ.

ΕΚΕΙΝΟΣ

(Πολὺ νέος, σχεδὸν παιδί ἀκόμα. Καθισμένος στὴν ἀρχὴ μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὰ χέρια του, σιγὰ σιγὰ παρασυρμένος ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό, του σηκώνεται ὀλόρθιος).

Ἄνεϊπωται σκοποὶ γιὰ πάντα ἀνεϊπωτοὶ θὰ μείνουν; Ὅχι. Τὸ νιώθω τὸ τραγοῦδι μέσα μου νὰ καίει. Ἀμέτρητα τραγοῦδια ποὺ τὴ μορφή ζητᾶνε. Ἀμέτρητα τραγοῦδια σὰν τὴ ζωὴ πολύμορφα. Τῆς ἀπειρης, ὁμορφῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς τὸν ὕμνο θέλω νὰ τονίσω. Τῆς Ζωῆς ποὺ εἶναι χαρὰ τὸ κύμα μὲ πλημμύρησε. Μιὰ χαρὰ μέσα στὸν ἥλιο κι' ἕνας θρίαμβος τοῦ ἀνθρώπου, θρίαμβος στὴν κάθε μιὰ στιγμή καὶ πάντα, τί ἄλλο εἶναι ἡ Ζωή; Ὁ ἥλιος βασιλεύει λένε κάποιοι κάποτε πικρὰ. Μικροί. Δὲν εἶδαν τὴν πορφύρα ποὺ ἀπλώνει τώρα ὁ ἥλιος. Γπὸ-σχεση γιὰ ἕμορφες αὐγὲς μὰ ὄχι μόνο ὑπόσχεση. Ἀσύγκριτη καὶ τώρα ὁμορφιά. Καὶ τὴ στιγμή ποὺ χάνεται καὶ τὴ στιγμή ποὺ φεύγει τὸ πιδ ἀγαπημένο σὰ θέλωμε, σὰν ξέρομε τ' ὄρατο ν' ἀγαπήσομε εἶναι καλὴ ἡ ζωὴ. Ὑπέροπλουτη ἀγαλλίαση. Ἔτσι τὴ ζωὴ τὴν ἔνωσα ἐγώ. Καὶ θέλω νὰ τὸ πῶ. Θέλω πλατιά ἡ χαρὰ μου ν' ἀπλωθεῖ. Μὰ τέτοιο ἕνα τραγοῦδι θέλει σύμφωνη ὑπέροχη μορφή. Κ' ἦρθα στῆς

ὁμορφίᾳς τὸ Βράχο, κ' ἦρθα στὸ Ναό. Ὡ σεις ποὺ τόσο ξέρατε τὸ μυστικὸ τῆς ἔκφρασης, σὲ σὰς νὰ τὸ ζητήσω ἦρθα. Ὡ σεις εἰ ὀλόχροι ποὺ μὲ τῆς ψυχῆς σεις τὴ χαρὰ πλάσατε ἀθάλαστο αἰώνιο, τοῦ χαρούμενου ἐπιτοῦ σας τὸ Ναὸ, πέστε μου πῶς πάλι νὰ τὴν τραγουδήσω τὴ χαρὰ τὴ δική μου, τὴ χαρὰ τὴ δική σας, τὴ χαρὰ τῆς Ζωῆς.

Καθὼς βρῖσκεται κείνος ὀλόρθιος πιά σχεδὸν σὲ ἔκταση ἔμφανίζεται ἀπὸ πίσω του

ΕΚΕΙΝΗ

Ὀλόμαυρα ντυμένη μὲ μακρὸ φόρεμα καὶ πέπλο στὰ μαλλιά ποὺ πέφτει βαρὺ στοὺς ὤμους της καὶ τὴν τυλίγει σχεδὸν ὀλόκληρη. Τὸ κλασσικὸ περίπου φόρεμα τῆς Μούσας ἀλλὰ μαῦρο καὶ νὰ μὴ τὴν δείχνει ὑπερβολικὰ αἰθέρια, μᾶλλον γυναῖκα. Μένει πάντα πιδ ψηλὰ ἀπ' αὐτὸν στὸ πεζοῦλι ποὺ εἶναι οἱ κολόνες ἐνῶ ἐκεῖνος εἶναι στὸ πρῶτο σκαλοπάτι. Μὲ ἀργὴ βαθιὰ φωνή.

Ποῖς νὰ μὲ τάραξε; Ἐσὺ; Ἐνα παιδί;

ΕΚΕΙΝΟΣ

(γυρνᾷ ἀπότομα ἔμφανισμένος)

Ποιὰ εἶσαι;

ΕΚΕΙΝΗ

Κάποια ποὺ ἀκουσε τὰ λόγια σου σὰν κάτι ξεχασμένο, σὰν κάτι περασμένο, σὰν κάτι πεθαμένο,

ἀπὸ καιρῶ, καιρῶ, πολὺ· σὰν κάτι ποῦ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶτανε ποτὲ παρὰ στὰ παραμύθια μόνο. Μιλοῦσανε γι' ἀπόλυτη χαρὰ...

ΕΚΕΙΝΟΣ

Μιλοῦσαν γιὰ χαρὰ· (μὲ οἶχτο κι' ἀπορία). Καὶ τ' ἀκουζες παράξενα ;

ΕΚΕΙΝΗ

Σὰν παιδικὸ τραγοῦδι. Πόσο γλυκὸ, χαϊδευτικὸ, καὶ πόσο φτερωμένον, μὰ πόσο ἀληθινόν.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Καὶ εἶσαι ἐδῶ μέσ' στὸ Ναὸ ; Μὰ τίποτε λοιπὸν δὲ σοῦ φανέρωσε ὁ Ναός ;

ΕΚΕΙΝΗ

Πολλά, μ' ἀλλοιώτικα τ' ἀκούω ἀπὸ σένα. Μιλῶ μὲ τὰ συντρίμια...

ΕΚΕΙΝΟΣ

Κι' ἀκοῦς θλιμένο τὸ σκοπὸ τους ; Γιατί ; Θαρρεῖς πὼς κλαῖνε τὴν ἀλλωτινή τους τὴν ἐντέλεια ; Ὅχι. Δὲν εἶναι οὔτε καὶ σήμερα τὰ μάρμαρα θλιμένα. Δὲν κλαῖνε περασμένες ἡμορφιές γιὰ τὴν ἡμορφιά τους δὲν πέρασε, δὲ σβύνει. Περήφανα τὸ ξέρουν. Τί κι' ἂ διαβαίνει ὁ χρόνος, τὸ διάδα του ἴχνη κι' ἂν ἀφίνει ; Ἀγγίζει μόνο τὴ μορφή. Ἡ μορφή μπορεῖ ν' ἀλλάζει, μ' ἀλλάζει, εἰς χαλνᾶ. Ἰδιο τὸ νόημα μένει. Πάντα ἴδια τῶν μαρμάρων ἢ ψυχῆ. Εἶναι αἰώνια ἐδῶ ἢ χαρὰ. Ὅτι πλασθεῖ ὀλοτέλειον, εἰτι φθάσει τὴν ἀνυπέροκλητη ἔκφρασή του πάντα τὸ ἴδιο τραγοῦδι τραγοῦδα. Κι' ἂς θέλησε πένθιμος Θεὸς θεοῦ ὠραίους νὰ νικήσει θριάμβεψαν οἱ Ὁραῖοι. Ἀδιωχτοὶ μένουν στὸ Ναὸ οἱ θεοὶ ποῦ τοὺς πλάσανε οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀλόχαροι, οἱ δυνατοὶ οἱ ἄνθρωποι ποῦ εἴξεραν νὰ ζοῦν γιὰ τὴν εἶσαν καὶ τὸ εἴξεραν, πλατικὰ εὐτυχισμένοι. Κι' ὅμοιους ἀνθρώπους ζωντανούς, πιστοὺς μέσ' στὸ Ναὸ τοὺς προσμένουν οἱ θεοὶ.

ΕΚΕΙΝΗ

Παιδί, τοὺς θεοὺς τί λίγο ποῦ τοὺς ἔχεις νιώσει. Ὁλόχαρο δὲν εἶναι τίποτε τίποτε, ἀπόλυτο... Ἴσως οὔτε κι' αὐτὸς ὁ πόνος. Ἴσως ἔχεις καὶ σὺ νὰ μὲν χαρίσεις θησαυρούς. Στ' ἀπέλιδο εἶχα βυθισθεῖ παραιτημένη ἀπὸ τὸν κάθε πόθο ἀνώφελο τὸν πίστευσα. Μὲ τάραξε ἢ φωνή σου. Ἀπλαστη, ἀνέτοιμη, μὰ τόσο δροσερή. Σὰν ξαφνικὴ πνοὴ ζευτῆς καὶ μυρωμένης αἴρας μέσα στὸ χειμῶνα ποῦ προμηγᾶ τὴν ἀνοιξή πολὺ πρὶν νὰ τὴ φέρει. Κάτι καὶ γὼ ἔχω νὰ σοῦ δώσω.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ποῖά εἶσαι ; Εἶσαι γυναίκα ἢ Πνεῦμα ; Μυστικὰ ἤρθες τὴν ὄρα ποῦ τὸ Ναὸ παρακαλοῦσα τὸ μυστι-

κό του νὰ μοῦ πεῖ. Ἠρθες ὀλόμαυρη, ἀλλοιώτικη ἤρθες τόσο, ἀπ' εἰτι κι' ἂ μπορούσα ἐμφάνιση νὰ περιμένω θὰ μπορούσα νὰ τὴ φαντασθῶ, κι' εἶναι τὰ λόγια σου παράδοξα. Θέπρεπε νὰ τὰ μισῶ κι' ὅμως μὲ συγκινοῦνε. Ποῖά εἶσαι ; Εἶσαι Γυναίκα ἢ Πνεῦμα

ΕΚΕΙΝΗ

Ποῖος ξέρει ; Καὶ τί σὲ μέλει ; Ποῖος εἶσαι, ἐγὼ δὲ σοῦ ρωτῶ. Εἶσαι κείνος ποῦ μὲ ζύπνησε. Εἶσαι κείνος ποῦ ἔπρεπε νὰ μὲ ζυπνήσει ; Αὐτὸ μόνο ρωτῶ.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἔχουν τὰ μάτια σου ἀβυθοὺς βυθούς.

ΕΚΕΙΝΗ

Μὴ τοὺς φοβᾶσαι. Πρέπει νὰ τοὺς δεῖς. Εἶδαν τὰ μάτια μου πλὴν βαθιὰ καὶ μακριὰ πολὺ· (κι' ἔξαφνα σὰ μιὰ σκίψη νὰ τὴ συγκρατεῖ). Κάτι τὸν ἐνθουσιασμό σου θὰ θολώσει. Μὴν εἶναι κρέμα ; Ὑψώνεται ἔτσι ἀγνός καὶ τόσο φτερωμένος. Μιὰ φορὰ κανεὶς τὸν νιώθει. Ὑστερα σὰν τὸν ἀγγίζει, ὁ ἴσκιος σβύνει, χάνεται πᾶ ἀγύριστα. Μὴν εἶναι κρέμα ;

ΕΚΕΙΝΟΣ

Μίλησέ μου. Θέλω. Δὲν ξέρω. Ἴσως κι' ἄλλοτε νὰ τ' ἀκουσα τὰ λόγια σου, τότε ὅμως δὲν τ' ἀκουα. Τώρα μὲ συγκινοῦν. Φοβᾶμαι καὶ σύγχρονα μ' ἀρέσουν. Ἀπόψε εἶναι σταχτὴ τὸ δειλινόν. Ἐτσι ποτὲ δὲν τόδα. Κρυώνω. Κι' ὅμως κοντὰ σου μένω ἀνίκανος νὰ φύγω. Σὰν τὰ παιδιά ποῦ τρέμουν κάποια παραμύθια μὰ θέλουν νὰ τ' ἀκούσουν, τὸ θέλουν τὸ φοβερὸ τὸ θαῦμα. Μίλησέ μου.

ΕΚΕΙΝΗ

Ὁραῖος μὰ στείρος ὁ παιδιδαστικός ἐνθουσιασμός. Νὰ σβύσει πρέπει. Δὲν εἶναι τὰ παιδιά δημιουργοί. Ἄλλωστε ἤρθε ἢ ὄρα... Πέρασε στὰ μάτια σου καὶ μέσα στὴν ψυχὴ σου τοῦ ἴσκιου τὸ πρῶτο τρεμοσάλεμα. Ἡ πλάνη πᾶ θὰ διαλυθεῖ. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ ναὸς τῆς ἀδολῆς χαρᾶς, δὲν εἶναι τῆς χαρᾶς ἐδῶ ὁ Ναός, εἶναι ὁ Ναὸς τῆς χαρᾶς ποῦ ξέροντας τὸν πόνο, ὀλόκληρο τὸν πόνο, μονάχα τὸν ἀψήφησε.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Χαρὰ δὲν εἶναι ἢ Χαρὰ ποῦ ἀψήφησε τὸν πόνο ;

ΕΚΕΙΝΗ

Τῆς ἀδολῆς χαρᾶς δὲ βρίσκονται Ναοί. Ναοὺς δὲ χτίζουν τὰ παιδιά. Κι' οἱ ἄνθρωποι νὰ πλάσουν δὲ μποροῦν θεοὺς ποῦ δὲ γνωρίζουνε, ποῦ δὲν ὑπάρχουνε γι' αὐτούς. Ἐνας Θεὸς ὑπάρχει αἰώνιος καὶ ἴδιος πάντα : ἢ Μοῖρα. Ἡ Μοῖρα ποῦ ἔγαν ὅμοιο πάντοτε Ρυθμὸ χαρᾶς καὶ πόνου ὀρίζει στὴ ζωὴ. Ὅλοι ὑποταγμένοι εἶναι στὴ Μοῖρα καὶ μόνο αὐτὴ θεοποιοῦν μὲ μορφὴς μόνον ἀλλοιώτικες, γιὰ τὴν καθένας δέχεται τὸ ὄρα τὸ ἴδιο τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου μέσα του

άλλοιώτικα. Είναι ένας ό Θεός της Ζωής ό Θεός.

ΕΚΦΙΝΟΣ.

"Ιδίοι είναι οι θεοί με τό μεγάλο γέλιο, τις άπειρες δρμές ελα νά τ' άγκαλιάσουν γιατί τά πάντα πιστευσαν άξια ν' άγαπηθούνε, ίδιοι είναι οι θεοί που μέσ' στό φώς λατρεύονταν σέ θρίαμβο άγαλλιασης, κι ίδιος ό Θεός που στό Σταυρό μαρτύρησε και τόθελε, γιατί περιφρονώντας τή ζωή τό θάνατο ποθοῦσε, ό Θεός που τόν λατρεύουνε σκυφτοί, σ' εκκλησιές, σκοτεινιασμένες, μ' άσκήκωτο δάρος στήν καρδιά. "Ιδια είναι ή λαχτάρα για τό γέλιο κ' "Ιδια ή λαχτάρα του καημού ;

ΕΚΕΙΝΗ.

Μή σέ πλανεύουν οι μορφές. "Όλοι οι θεοί πλασθήκαν μέσ' στην ανθρώπινη ψυχή. Κανένας δέν αγνόησε τόν πόνο γιατί ό πόνος είναι και χωρίς πόνο δέ θάσαν ζωντανόι. Βαριά τόν πόνο τό μοιραίο τόν πόνεσαν οι "Αρχαίοι. Πώς θέλουν νά τό νιώσεις πιά. "Αλλ' είσαν "Αρχοντες. Μήν τό ξεχνά: Είχανε τους δούλους. Κι οι άρχοντες μενάχα δημιουργήσανε. Οι δούλοι σάπαιναν βρογγέσαν σιωπηλά. Είχαν τήν κάθε εκδήλωση πηγιμένη οι άλυσσοδεμένοι. Μενάχα τών άρχόντων τό έργο ζει. Γυρτοί, βασανισμένοι οι δούλοι και δαρμένοι κλαίανε. Κ' είδαν τόν πόνο οι άρχοντες νά τυραννά τους δούλους τους περιφρονημένους και μίσησαν τόν πόνο. "Ανάξιο, ταπεινό, δουλόπρεπο τόν έκριναν. Κι εσο κι αν ύπεφέρανε μέσα τους τό κρύψανε, τό θάψανε, ήρωικά, περήφανοι για νά μη δείξουν στους θεούς τόν άπρεπο τόν πόνο. Με θλίψη δεν έπρεπε καμιά νά μολυνθεί ή θρησκεία τους, δέν έπρεπε στους λισσαφάνωτους Ναούς τίποτε ν' άντηχήσει που κι άμυδρά δά θύμιζε τών δούλων τό λυγμό, που θά μπορούσε ν' άκουσθει σαν προσευχή τών δούλων, θλίψη δέν έπρεπε καμιά ν' άγγίξει τους Θεούς. Τους έπλασαν όλόχαρους. Σύμβολο πάντα οι θεοί : είναι ή μορφή του ιδανικου. Και ζούν ωραίοι οι θεοί, άθάνατοι και άφου πεθάνουν, μόνο σαν έκφράσανε ένα ζωντανό, άληθινό ιδανικό. Τό μίσος για τόν πόνο, έπως σου τό φανέρωσα, εταν στους "Αρχαίους "Αλήθεια, "Ανάγκη έσώψυχη. Τό μυστικό της τέχνης τους είναι πως έκφράσαν κι έμορφα με πρώτα μ' άπύλυτη ειλικρίνεια τήν πίστη της ψυχής τους. Κι αυτό σου λένε οι Ναοί. Μη θέλεις νά μάς μιμηθείς. Πρέπει νά είσαι ωραίος, μά για νά είσαι ωραίος πρέπει νά είσαι άληθινός.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Και πιά δέν είναι άλήθεια τό μίσος για τόν πόνο, τό νά περιφρονείς τό κάθε τι μικρό που ταπεινά ύποφέρει ;

ΕΚΕΙΝΗ.

"Όχι, γιατί δέν είναι πιά μικρό, πιά ταπεινό, τό

κάθε που ύποφέρει. Οι δούλοι σπάσαν τά δεσμά, άκούσθηκε ή φωνή τους, θριάμβησε ό δικός τους ό Θεός. "Ηρθε ό Θεός τών δούλων. "Εσκυψε στην ψυχή τους και τους άνύψωσε σ' άνθρώπους άνύψωσε τόν πόνο. Φανέρωσε στενό τ' άληθινό τ' άρχαίο. Τά σύνορα του άληθινου άπέραντα τά πλάτυνε. "Αληθινό είναι τώρα ε, τι είναι ζωντανό. Τό γέλιο και τό κλάμα. Για νά είσαι τώρα ωραίος δέν πρέπει τίποτε πιά νά περιφρονείς. Δέ μπορείς πιά ν' άγνοείς πως ήρθε θεός άλλος και σκύψαν νικημένοι οι "Αρχαίοι. Κρατήσαν μόνη άμόλυπτη τήν έμορφή της άλωτινής τους της άλήθειας. Και τώρα κάθε μέρα πιο πολύ γίνεται έργο ή ιδέα : κάθε μέρα πιο πολύ γίνονται οι δούλοι άνθρωποι. "Ανεβαίνει όλοδύναμο τ' άνθρώπινο τό κύμα πλούσιο από σκοπούς που λέν της ζωής όλόκληρης τά μυστικά πιά έλεύθερα, που κλείνουν όλο τό νόημα της άβυθής ζωής. "Ανοιξε τήν ψυχή σου στην ήχο της ζωής και πλάσ' τον σό τραγούδι. Τραγούδησε όχι σ' έκσταση άνώφελη χαμένος δνειρα μάτια πιά άφου πέθαναν κι' ε, τι πέθανε ποτέ δέν ανασταίνεται, τραγούδησε έλους τους άγώνες και τις όδύνες τους και τους θριάμβους τους που ακολουθούν άλλοι άγώνες, τραγούδησε τήν πίκρα της κάθε μιάς της μέρας που συνεχίζει μίαν έμοια μέρα χωρίς ποτέ κανένα θαύμα, μόνο σπάνια κάποιες στιγμές πιά λαφριές, τραγούδησε τις έννοιες τις μονότονες και τους μεγάλους τους καημούς, και τότε μόνο τις χαρές, τραγούδησε τις άκαρπες προσπάθειες που τόσο τυραννοῦνε και κείνες που νικούνε, τραγούδα τά φτερά, τους πέθους για τ' άπέραντο, μά και για τό ψωμί, τραγούδα έλους τους άθλιους που ξέρουν άπ' τόν κόσμο μονάχα ένα όχι, τραγούδησε και κείνους που γίνηκαν "Αρχόντοι, που φθάσαν στις κορφές, τραγούδησε έσους σέζονται, τραγούδησε έσους κλαίνε, τραγούδα τους "Ανθρώπους, τραγούδα τή ζωή, και τότε ωραίος θά πλασθει, άντάξιος του "Αρχαίου, ό νέος ό Ναός.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Πώς άντηχήσαν μέσα μου τά λόγια σου, κι' ες μήν ήθελα νά τά δεχθώ. Τέτοια πικρία δίνουν, τόσο βαριά πιέζουν σαν ξαφνικά νά φύγανε ελα τά δνειρα που άνάλαφρο με σήκωναν και νάπεσα βαριά. Μά νιώθω και μιά δύναμη, μιά δύναμη καινούρια. Τά μάτια σου έχουν άβυθους βυθούς κι' ανοίγουνε σ' έριζόντες πλατείς, πρωτόφαντους έλέμαυρους, αλλά και φωτισμένους μ' ένα καινούριο φως.

ΕΚΕΙΝΗ

Είσαι κείνος που έπρεπε νά με ξυπνήσει, που θά χτίσει πάλι τό Ναό, που θά μπορέσει φτερά στά λόγια μου νά δώσει ; "Ισως. Κοντά σου άνάβλυσε ε, τι καιρό μέσα μου κοιμοῦνταν. "Απέλιπθι στα μάρμαρα γυρνούσα τόσο συχνά άπογοητεμένη που πιά δέ σέ περίμενα.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Συντρίμια ελα τριγύρω. Τὰ μάτια μου ἀνοιξες ἀλλοιώτικα νὰ βλέπουν. Κράτησε ὁ Ναός τὴν ὁμορφιά του μὰ σύγχρονα συμφώνησε μὲ τὴν ψυχὴ μαζ ὅπως τώρα μοῦ τὴν ἔδειξες. Πῶς μοῦ φανέρωσες πλατιά τόσο τὴ Ζωή. Ἐαφνικά νιώθω σὰ σὲ φυλακὴ πῶς ἔκλεινα τὸν ἑαυτὸ μου μέσα στὴ χαρὰ. Περήφανος, ἀγέρωχος, πὰ ἔν ὑψώνεται ὁ Ναός... Γιατί εἶταν τόσο τέλειες εἶναι ὁ αἰώνιος ὁ Ναός. Ἄγκά-λιασε ὅλο τὸν καιρὸ πὸ ὀρμητικὰ σ'αὐτὸν ἀνέβηκε. Ἐφυγε ἡ μοῖρα φανταστικοῦ ἔνός. Ὀλύμπου, ἤρθε ἡ Μοῖρα τῶν ἀνθρώπων, κ' ἔγειρε ὁ Ναός.

ΕΚΕΙΝΗ

Μ' ἔνωσες! Δίνεις φτερά στὰ λόγια μου. Ὁμῶς τὸν πόνο δὲν ἀρκεῖ νὰ ξέρεις σὰν ἰδέα. Πρὶν τραγουδήσεις, πρέπει πρῶτα σκληρὰ, πολὺ σκληρὰ νὰ τὸν πονέσεις μόνος. Πρέπει νὰ παλέψεις ὅλες τις πάλες τῆς ζωῆς, βαθιὰ νὰ πληγωθεῖς, κ' ὅταν χυθεῖ σ' ὅλο τὸ σῶμα καὶ σ' ὅλη τὴν ψυχὴ σου ἡ πόρινη ζωὴ, τότε θριαμβευτικὰ τραγουδήσῃς τὴν, ἀπ' αὐτὴν πὸ δυνατός ἀφοῦ τὴν τραγουδήσῃς. Τραγουδήσε στὰ ἀκροθαλάσσια, στὶς ψηλὲς βουνοκορφές, μὰ πὸ πολὺ στὶς παραγμένες πολιτείες. Ἐκεῖ θὰ νιώσεις τὸν παλμὸ τοῦ σύγχρονου ἀγῶνα.

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ποιά εἶσαι; Εἶσαι Γυναίκα ἢ πνεῦμα;

ΕΚΕΙΝΗ

Σοῦ τόπα. Ποιὸς ξέρει; Καὶ τί σὲ μέλει; Γιὰ σέ-να τώρα θὰ χαθῶ. Μονάχα νὰ θυμάσαι πῶς μ' εἶδες κάποιος δεῖλι σκοτεινὸ μεσ' τ' ὁμορφα συντρίμια τοῦ Ναοῦ. Πῶς ξέρω ὅλο τὸν πόνο ποῦ σπάταλα χαρίζει ἡ Μοῖρα στοὺς ἀνθρώπους. Πῶς σέβωσα τὸν πόνο μου τραγούδι νὰ τὸν πλάσεις. Μιὰ ἀχτίδα μοῦ ἔφερες χρυσή. Θυμήσου. Θὰ περιμένω τὸ τραγούδι σου, νὰ ὑψώσεις τὸ νέο τὸ Ναό. Κοίταξε τώρα τ' Ἄπειρο (ἐπιμένει ὥστε αὐτὸς ἀναγκασμένος γυρνᾷ τὰ μάτια). Κοίταξε τώρα τ' Ἄπειρο, κοίτα τοὺς Ἀνθρώπους. Ζῆσε καὶ τραγουδήσε.

(Ἐξαφανίζεται)

ΕΚΕΙΝΟΣ

Ἐφυγε. Καὶ νύχτωσε. Ἐρχεται ἡ νύχτα δλό-μαυρη. Ἐφυγε κ' εἶναι σὰ νᾶπλωσε ἀπέραντα φτερά τὰ μαῦρα τῆς τὰ χέρια. Καὶ τὰ συντρίμια κλαῖν τὸ κλάμα τῆς. Ὀλόγυρα ἀναβλύζουν οἱ σκοποὶ ποῦ σκόρπησε ἡ φωνὴ τῆς. Ἐρχεται ἡ νύχτα μαύρη στὸν πένθιμο Ναὸ τῆς Μοῖρας τῆς αἰώνιας.

Ἰαν. 1922

ΑΔΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΔΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΣΒΗΣΜΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ

Μὲ βαρὺ τὸ κεφάλι καὶ πονεμένη τὴν καρδιά, ἔαπλωμένος στὸ στρατιωτικὸ μου κρεβάτι, βλέπω μὲ τῆς ψυχῆς μου τὸ μάτι τὰ περασμένα. Θυμοῦμαι πόσο ὁμορφα πέρασα τὸ καλοκαίρι στὴν ἡρεμὴ ἔσο-χή, σὲ μιὰ μαγικὴ κοχούλα τῆς πατρίδας μου μακριὰ ἀπὸ τὴν ταραχὴ, καὶ τὴ βοή, τιλιγμένος μέσα στὴν ἀγάπη τῆς μονούλας μου καὶ τοῦ μικροῦ σκυλιοῦ μου τὴν πίστη. Πόσο ὁμορφα πέρασα μὲ τὴ συντρο-φιά ἑνὸς πολυαγαπημένου μου φίλου ποῦ κι αὐτὸν τώρα ἡ ἴδια φουρτούνα ἀρπαξε μέσα ἀπὸ τοὺς ἀγαπη-μένους του καὶ τὸν ἔρριξε μακριὰ. — ἄλμονο! — πὸ μακριὰ ἀπὸ μένα! θαρρῶ πῶς τώρα βλέπω τὸ μαγικὸ μας περιγιάλι, κι ἀκούω τὸ ἦσυχον κροτάλισμα τῶν χαλικῶν ποῦ οἱ παλμοὶ τῆς θάλασσας, παλμοὶ γεννημένοι ἀπὸ τὸ χᾶδι τοῦ σιγανοῦ ἀεριοῦ—σὰ μιά; καρδούλας παιδικῆς παλμοὶ — ἔκαμαν νὰ ἀκού-γεται.

Νά, τώρα βλέπω ἕνα καϊκάκι ν' ἀρμενίζει σιζίζον-τας τὴν ἡμερὴ μορφὴ τῆς γαλανῆς θαλασσοούλας κι ἀκούγω θαρρεῖς, τὸ παραπονιάρικο τραγούδι τοῦ ψαρρά, βγαλμένο ἀπὸ τὰ ἀπλά κι ἀγνὰ σώθικα του.

Ἀκούω τώρα τὴ μουσικὴ τῶν καλαμιῶν καὶ τὰ βλέ-πω νὰ σφιχταγκαλιάζονται στοῦ φλοίσβου τὴ μου-σική.

Μέρες πολυπόθητες!... φύγατε... πετόξατε γιὰ μᾶς! Σβηστήκατε ἀπ' τῆς ζωῆς μου τὸ τριτῆρι... Ποιὸς ξαίρει ἂν τὸ γαλήνεμα ποῦ ἤρε ἡ ψυχὴ μου στὸ σμιξιμό σας θὰ τῶβρη ἄλλη μιὰ φορὰ. Κι ἂν γιὰ τίς μέρες μίλησα, γιατί νὰ κρύψω τῶν νυχτιῶν τίς μου-σικὲς ὁμορφίες;

Νὰ κρύψω τὴν ἀργυλωμένη κορφὴ τοῦ βουνοῦ ποῦ μὲ τὴν καμπούρα του φορτωμένη ἀπὸ αἰῶνες σὰ γερογίγας σκεφτότανε μὲς στὴν ἡρεμὴ νυχτιὰ νὰ βρῆ τὴν πηγὴ καὶ τὴν αἰτία τῶν μαύρων μας τῶν βα-σάνων.

Νὰ κρύψω τίς ἀξέχαστες κι ἄδολες συντροφίες ποῦ κάναμε μὲ ποθητὲς ψυχὲς κονιά στὸ περιγιάλι, κοντὰ στὸ μαγικὸ λιμανάκι ποῦ οἱ ψαρράδες κάνανε λημέρι τευς τραγουδώντας κάθε βράδι τῆς ψυχῆς των τοὺς καιροῦ; ἔνῳ ἡ μουσικὴ τῆς βαρκούλας των ποῦ κάλυε σιγανὰ μέσα στοῦ φεγγαριοῦ τὸ διαμαντένιο ἀλλάκι συνόδευε πνευτικὰ τ' ἀφεντικοῦ των τὸ παράπονο.

Νυχτιὰ διάφανη καλοκαιριανὴ! . . .

Με τὸ τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ σου, μετὴ τῆς χαδιάρικης αὔρας σου μέκαμες πολλές φορές νὰ ξεχάσω κὼς ἢ ψυχὴ μου εἶναι ἀλυσσοδεμένη στὸ ἄθλιο κουφάρι μου. Μέκαμες πολλές φορές νὰ ξεχάσω τίς κακομοιρίες πού μιὰ ἀόρατη δύναμη, μιὰ δύναμη κακὴ, σώριασε στὴ ράχη τὴν ἀνθρώπινη κ' ἔκανε τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ μπορεῖ νὰ δῆ ἕψηλά παρὰ μόνο στὴ λάσπη νὰ κυλιέται.

Περασμένα, σβησμένα . . . Γιατί νὰ μὴν εἶστε παρόντα, Γιατί νὰ μὴν εἶχα τὴ δύναμη νὰ σᾶς κρατήσω γιὰ πάντα κοντά μου, πολὺ κοντά μου, κοντὰ στὴν καρδιά καὶ στὸ πνεῦμα μου ; . .

Τοῦ κάκου ! . . . ἢ φωνὴ μου πνίχτηκε σὲ ἀναστεναγμὸ πού βαρὺς κυλιέται στὸ θάλαμο τοῦ νοσοκομείου καὶ σπᾶ ἀνάφελα τὸ κῆμ' αὐτὸ τῆς ψυχῆς μου στοὺς κρύους καὶ βρώμικους τοίχους του, στοὺς βράχους αὐτοὺς πού ἴσως νᾶναι καλύτεροι ἀπὸ μερικὲς καρδιὲς ἀνθρώπινες ! . . .

Ἄχ ! Ἄς μποροῦσε νὰ τρυπήσει τὴν κρούα πέτρα νὰ σμιχτῆ μετ' ἀγεράκι ἢ στοναχὴ μου, νὰ τρέξῃ γλήγορα νὰ χαιδέψῃ τὴ θάλασσα τῆς πατρίδας μου καὶ ἡ θάλασσα μετὸ γλυκὸ αὐτὸ χᾶδι ζαρόνοντας λίγο νὰ φιλήσῃ μετὸ πτωχὸ κυματάκι τῆς τῆς ἀρογιαλιάς μας τὸ χῶμα ! . . .

Ἰουλιῶν 1921

ΑΠΟΛΛΩΝ

ΞΕΠΡΟΒΟΔΙΣΜΑ

Φεύγεις καὶ πᾶς μακριὰ καὶ μᾶς ἀφήνεις —

Ἦρα καλὴ καὶ ἀγέρας στὰ πανιά σου . . .

Κι ὅταν καμμιά φορὰ στὴ μοναξιά σου,

Στοῦ δειλινοῦ τὴν ὥρα, ν' ἀλαφρύνῃς

Τὸ νοῦ σου θὰ γερεύῃς, στῆς γαλήνης

Τὰ νάματα βυθίσου καὶ στοχάσου

Πῶς ἀφησες σὲ μᾶς ἀπ' τὴν καρδιά σου

Κάποιο μικρὸ κομμάτι . . . Τῆς εἰρήνης

Τοῦ χαρωποῦ σπιτιοῦ, γιὰ νὰ σὲ ζώσουν,

Οἱ ἀναμνήσεις θᾶρθουν κάποιο δεῖλι,

Θᾶρθουν νὰ σοῦ γλυκάνουνε τὰ χεῖλη —

Καὶ μᾶς πάλι τὰ μάτια θὰ βουρκώσουν,

Ἦταν ὁ νοῦς σὲ σένα θὰ πετάξῃ

Κι ἀθέλητα τὸ δάκρυ μας θὰ στάξῃ . . .

ΜΑΚΒΕΘ

Ο ΣΤΙΧΟΣ

Μιὰ πεταλούδα ἐπέρασε γοργὴ κ' ἔφυγε πάλι
μετὴ τῆς θροσιά σαλεύοντας τὸ ἐρωτικὸ κορμί,
τοῦ ρόδου ἀκόμα τὸ ὄμορφο τραγούδι τῆς ἐλάλει
καὶ στὴ νυχτιὰ τὸ ἀπόκρυφο στοιχεῖο ἀντιλαλεῖ.

* *

Μιὰ πεταλούδα ἐπέρασε γοργὴ σιμὰ στὸ κρῖνο
κ' εἶπε του λόγια ἐρωτικὰ μετὸ νέο ἕνα σκοπὸ :
Γοργοπατοῦσα ἐλίγυσα τὸ πάθος μου καὶ σβήνω
καθῶς αὐγὲς γεννήθηκα μετὸ πόθο μακρινό . . .

Π. Ι. ΚΑΠΑΣΑΚΑΛΗΣ

ΠΑΡΑΠΟΝΟ

«Στὰ χέρια μου ὅποιος καὶ νᾶρθεῖ,
τί κρῖμα νὰ πεθαίνει . . .»
παραπονοῖσταν μιὰ Ἀδελφὴ,
κ' ἕνας γιατρός τῆς κραίνει :

* *

«Μετὰ γιατρικὰ μὴν προσπαθεῖς
τὸν ἄρρωστο νὰ γιάνεις»
τοῦ κάκου ! δίχως νὰ ποθεῖς
στὸν τάφο τόνε βάνεις.

* *

«Τῆς πύρινῆς σου τῆς ματιᾶς
ἢ λαύρα, αὐτὴ τὰ φταίει,
(ἔμετὸ δόλιο δὲ ρωτᾶς ;)
πού ὅ,τι βρῆ μπρός τῆς καίει !»

ΜΑΓΟΣ

ΛΑΘΙΑ

Στὶς «Μπαλλάντες» τοῦ Ραφτόπουλου πού τυπωθήκανε στὶς σελίδες 17—19 γίνανε δυὸ τρία λάθια σημαντικὰ πού πρέπει νὰ διορθωθοῦνε : Ἔτσι, στὴ β' μπαλλάντα «Τᾶγώρια πού περνοῦσαν» πρέπει νὰ διορθωθεῖ : «**Τᾶγώρια πού κερνοῦσαν**». Στὴν γ' μπαλλάντα ὁ ἀπονιάρης πόνος νὰ γίνῃ **πόνος ἀπονιάρης** καὶ τὸ «λιώνανε μελαχρινήζαν (!!!) οἱ κορασίδες νὰ γίνῃ «**λιώνανε μελαχρινή μου**, οἱ κορασίδες». Ἀκόμη ὁ Ραφτόπουλος μᾶς παρακαλεῖ νὰ δηλώσουμε πῶς τὸνομα **Ἴτσα** εἶναι τελείως φανταστικό.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Γ. Ἀθάνας: «Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο», Τραγουδιὰ 1918 - 1921.—Ἀθήνα 1922.

Ἵστερ' ἀπὸ τὸ «Πρωινὸ Ξεκίνημα», ὁ ποιητὴς Γ. Ἀθάνας δημοσιεύει δεύτερο ποιητικὸ βιβλίον: «Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο». Νέος δημιουργὸς, φανερωμένος τελευταία στὸ φιλολογικὸ μας ὄριζοντα, φέρνει στὸ νεοελληνικὸ Παρνασσό, καὶ καλλιερθεῖ ἀξιόλογα τὴν ἠθογραφικὴ ποίηση. Ἡ ἐπαρχιακὴ ζωὴ τοῦ ζουγραφίστηκε στὸ δῆγμα τοῦ Καρκαβίτσα, τοῦ Βλαχογιάννη καὶ τοῦ Χατζόπουλου, ξαναφαίνεται τώρα δυναμωμένη μὲ ὅλα τὰ ζωερὰ χρώματα ποῦ χαρίζει τὸ αἶσθημα καὶ ἡ ποιητικὴ φαντασία, στοὺς στίχους τοῦ Γ. Ἀθάνα.

Ἡ «Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο» εἶναι σειρὰ 111 τραγουδιῶν μὲ τρεῖς στροφές τὸ καθένα. Περνᾷ μπροστά μας μιὰ ἱστορία τρυφερῆς ἀγάπης, ποῦ δέθηκε καὶ πλέχτηκε στὴν ἡρεμὴ καὶ ἀπλὴ πατρίδα τοῦ ποιητῆ. Γιὰ τοῦτο κ' ἡ ἀπλότης ποῦ ἀντιφεγγίζεται στὶς ἰδέες, εἶναι καθαυτὸ χωριάτικη, καὶ ἡ ἡρεμία ποῦ χαρακτηρίζει συχνὰ τὰ τραγούδια μᾶς φαίνεται σὰ μιᾶς ζωῆς πατριαρχικῆς.

Μὰ ἐκεῖνο, ἀπάνου ἀπ' ὅλα ποῦ σφραγίζει τὸ ἔργο τοῦ νέου ποιητῆ, καὶ τραβᾷ τὴν προσοχὴ καὶ ξεχωρίζει τὸ μικρὸ βιβλίον, εἶναι ἡ ζωντανὴ καὶ ἀληθινὴ ποίηση, ποῦ κλείνει μέσα του. Σπάνια ν' ἀπαντήση κανεὶς ἐπιτήδεψη καὶ ψευτιά. Ὅ,τι ἐκφράζει, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἀπλό, συνειθισμένο, καθημερινὸ καὶ γνωστό, ξαίρει ὅμως καὶ τὸ παρουσιάζει δροσερὰ καὶ καλόκαρδα.

Δὲ μᾶς ντροπιάζουν οἱ καπότες
οὔτε οἱ σεγκοῦνες ποῦ φοροῦν.
Ἀχάλαγοι εἴμαστ' ἐπαρχιώτες
κ' οἱ τρόποι μας τὸ μαρτυροῦν.

Χωριάτες! . . Μὰ εἶναι τὰ ἐνστιχτά μας
καὶ τὰ αἵματά μας λαγαρά.
Ἀπὸ βαθειά, πολὺ βαθειά μας
πηγάζει ἡ ἀγάπη κ' ἡ χαρά.

Μὲ ἄδολη ζοῦμε καλοσύνη
κ' ἔχουμε τὸν πολιτισμό,
ποῦ φέρνει στὴν καρδιὰ γαλήνη
καὶ ἑσπεριά στὸ λογισμό.

Ἡ ποιητικὴ φράση πάντα κυλᾷ φυσικῶς. Μὰ συχνὰ τὸ κύλημά της τοῦτο φανερώνει μιὰν εὐκολία,

ὄχι τόσο τέχνης φροντισμένης, μὰ σὰ νᾶναι ἡ εὐκολία αὐτὴ συνείδησης δημοσιογραφικῆς. Ἐπειτα ὁ γλωσσικὸς τύπος, ἂν καὶ γνήσια δημοτικὸς, εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀνορθογραφίες. Αὐτὰς σ' ἓνα καλλιεργημένο δημοτικιστῆ, δίνουνε τὴν ἐντύπωση πὸς ὁ νέος ποιητὴς ὑστερεῖ γραμματικά. Εἶναι ἴσως καὶ ἡ αἰτία ποῦ φανερώνει κάπου κάπου τὴ φράση τοῦ κακόζηλου.

Κι ἄς μὴ ποτὲ μιᾶς δυστυχίας
σοῦ μάθῃ ὁ πόνος, κασιανή,
τὸ πὸς ἡ ἀγάπη τῆς θυσίας
εἶναι καὶ ἀκόμη πιὸ τρανή.

Ἀκόμα ἡ εὐκολία τῆς φράσης ὀδηγεῖ τὸν ποιητὴ καὶ σὲ πεζολογία ποῦ στέκεται ἀταίριαστη μὲ τὸ τάλεντο του. Λόγου χάρι :

Ἄς εἶναι πάντα εὐτυχισμένη
κ' ἡ Ἑλλάδα, ποῦ θεοὺς γεννᾷ,
Μὲ τὴν ἱερὴ της γῆ σπαρμένη
μὲ τὰ καρύβια της πυκνά.

Ἡ ῥίμα καὶ ὁ στίχος παρουσιάζονται πάντα κανονικά, ἔξον ἀπὸ σπάνιες ἐξαιρέσεις, ὅπως στὸ τραγούδι 65, ποῦ ἡ λέξη «ἴδια» ριμάρει μὲ τὰ «καλύβια». Ἰδιαίτερα, τὴ ῥίμα, θὰ τὴ θέλαμε σὲ μερικὸς στίχους πιὸ πλούσια, ἐπειδὴ τὰ ποιήματ' αὐτὰ εἶναι τραγούδια (chanson), καὶ πάει κάπως ἄτεχνα ἡ λέξη «δυὸ» νὰ ὁμοιοκαταληχτῆ μὲ τὸν «ἀετό». (Στὸ τραγούδι 103 καὶ ἄλλου ἀνάλογα).

Μὰ οἱ τεχνικὲς ἀτέλειες, εἶναι βέβαια ὑστερήματα σημαντικά, μὰ μόνο... γιὰ ἓνα ποιητὴ ποῦ ἀξίζει. Γιὰ τοὺς ἄλλους στιχοσυροῦς, εἶναι τὸ τελευταῖο ποῦ θὰ κοιτάξῃ ἓνας κριτικὸς.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΟΙ «ΑΘΛΙΟΙ» Στὴ δημοτικῆ

Ὁ ἐκδότης Γ. Βασιλείου προσφέρει σήμερα—χωρὶς νὰ τὸ θέλει καὶ χωρὶς νὰν τὸ καλοξάει— ἓνα βαρὺ τοπομαχικὸ στὸ Δημοτικιστικὸ ἀγῶνα: Προσφέρει τοὺς «Ἀθλίους» τοῦ Οὐγκώ, μεταφρασμένους σὲ γλώσσα καλλιτεχνικῆ, ὀλοζώντανη, ἀπὸ τὸν ποιητὴ Μάρκο Αὐγέρη. Δυστυχῶς ὁ πρῶτος τόμος ποῦ κυκλοφορεῖ δὲν εἶναι μεταφρασμένος ἀπὸ τὸν Αὐγέρη εἶναι μεταφρασμένος ἀπὸ τὸ μακαρίτη Ριχάρδο Παρίση, σὲ γλώσσα μισοβάρβαρη. Οἱ κατοπινοὶ ὅμως

τόμοι (ὁ Β' κυκλοφορεῖ τοῦτες τὶς ἡμέρες) εἶναι μετάφραση τοῦ Ἀνύερη, πού ἔνα μικρό τῆς δειγµα σᾶς δώσαµε στὸ ἐξώφυλλο τοῦ περασµένου φύλλου καὶ πού ἔνα ἄλλο δειγµα, µεγυλίτερο κάπως, σᾶς δίνουµε σήµερα, τὸ ἀκόλουθο :

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ βασιλιᾶς Λουδοβίκος 18ος πῆγαινε κάθε µέρα σχεδὸν στὴν ἐξοχὴ. Ὁ περίπατος αὐτὸς τοῦ ἄρρεσε. Κατὰ τὶς δύο τὸ ἀπόγεµα ἐβλεπαν τὴν ἀµαξιά του καὶ τὴν ἐφιππη σωματοφυλακὴ του νὰ περνᾷ τὸ δρόµο τρέχοντας. Αὐτὸ γίνονταν µὲ τέτοιαν ἀκρίβεια, ὥστε οἱ φτωχὲς γυναικοῦλες τῆς συνοικίας τὸ εἶχαν σὰ ρολόγι καὶ καταλάβαιναν ἀπ' αὐτὸ τὴν ὥρα. Δυὸ ἢ ἔρα, ἔλεγαν, γυρνᾷ στὸ παλάτι.

"Ἄλλες ἔτρεχαν νὰ τὸν ἴδου, κι ἄλλες ἔμπαιναν στὴ σειρᾶ, γιατί εἶναι πάντα κάτι περίεργο ἔνα βασιλικὸ πέρασμα. "Ἄλλωστε οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Λουδοβίκου 18ου στοὺς δρόµους τοῦ Παρισίου ἔκαναν ἐντύπωση. Εἶταν γρήγορες καὶ µεγολοπρεπεῖς. Ὁ σακάτης αὐτὸς βασιλιᾶς ἤθελε ὄλο νὰ καλᾷζῃ· µὴν μπορῶντας νὰ περπατήσῃ, ὄλο ἔτρεχε. Ὁ κούτσαβλος αὐτὸς θάθελε εὐχαρίστως νὰ τὸν σέρνῃ ἢ ἀστραπή. Περνοῦσε εἰρηνικὸς κι αὐστηρὸς, µέσα στὰ γυµνά σπαδιά. Τὸ µεγάλο ἀµάξι, ὀλόχρυσο, µὲ µεγάλα κρίνα ζωγραφισµένα στὶς θύρες του, ἔτρεχε θορυβωδῶς. Μόλις πρόφταναν νὰ τοῦ ρίξουν µιά µατιά. "Ἐβλεπαν στὸ βάθος, στὴ δεξιὰ γωνιά τοῦ ἀµαξιοῦ, ἀπάνω σὲ µαξιλάρια ἀπὸ ἄσπρο ἀτέλαξι, ἔνα πρόσωπο πλατύ, δυνατὸ καὶ κόκκινο, ἔνα μέτωπο δροσερό, ἔνα µάτι περήφανο, σκληρὸ καὶ λεπτὸ, ἔνα χαμόγελο λογίου, δυὸ χοντρὲς ἐπωµίδες, καὶ τὸ στήθος γεµᾶτο παράσηµα καὶ µιά χοντρὴ κοιλιά· εἶταν ὁ βασιλιᾶς. "Ἐξ' ἀπὸ τὸ Παρίσι κρατοῦσε τὸ καπέλο του σὶὰ γόνατά του· µέσα στὴν πόλη τὸ ἔναφοροῦσε· χαιρετοῦσε ἑλαφρᾶ· ἔβλεπε ψυχρὰ τὸ λαὸ πού τὸν ἀντιχαιρετοῦσε. "Ὅταν πέρασε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴ συνοικία Σαιμαρσῶ, ἔνας χοντρὸς ἔξεφρασε τὴν ἐντύπωσή του ὡς ἑξῆς. «Νᾶ, ὁ χοντρὸς αὐτὸς πού βλέπετε εἶναι ἡ κυβέρνηση».

Ποιὰ σηµασία ἔχει ἡ ἔκδοση αὐτὴ τοῦ Βασιλείου γιὰ τὸν ἀγῶνα µας ; Ὅποια σηµασία εἶχε καὶ ἡ ἔκδοση τοῦ «Δὸν Κιχῶτη» στὴν κλασικὴ παιὰ μετάφραση τοῦ Καρθαίου. Τὰ παγκόσµια ἀριστουργήµατα πού διαβάζονται ἀπ' ὄλους παιὰ, ἀπ' ὄλες τὶς τάξεις, πλουτοκρατικὲς καὶ λαϊκὲς, ἀπ' ὄλους κι ἀπ' ὄλες πού ὀποσδῆποτε μποροῦνε νὰ διαβάζουν, ὅπως εἶναι ὁ «Δὸν Κιχῶτης» καί, περισσότερο, ὅπως εἶναι οἱ «Ἀθλοιοι»—τὰ παγκόσµια αὐτὰ ἀριστουργήµατα, µεταφρασµένα στὴ δημοτικὴ µῆς, στὴ ζωντανὴ γλώσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ δυναµώνουν, τοῦ λαοῦ, τὴν πίστη πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ γλώσσα του, καὶ πὼς μοναχὰ σ' αὐτὴ τὴ γλώσσα µπορεῖ νὰ αἰστανθεῖ τὴν ὀμορφιά καὶ τὴν ψυχὴ ἑνὸς ἔργου κλα-

σικοῦ, πού ἴσαµε τώρα τοῦ τὸ δίνανε µασκαρεµένο. "Ἄν ἔχετε πρόχειρη τὴν μετάφραση τοῦ Σκυλίτση, διαβάστε σ' αὐτὴ τὸ κοµμάτι πού δημοσιεύουµε παραπάνω καὶ θὰ δεῖτε πόσο δίκιο ἔχοµε. Νέκρα στὴ µιά καὶ ζωὴ στὴν ἄλλη. Ἴσποτε λιγότερο.

Ὁ Βασιλεῖον ὀδηγήθηκε µόνον ἀπὸ ἐπιχειρηµατικὸ πνεῦµα στὴν ἔκδοση αὐτὴ. Μὰ τὸ ἐπιχειρηµατικὸ του πνεῦµα δὲν εἶναι πεζὸ, δὲν εἶναι στενὸ, εἶναι πλατὺ καὶ µὲ γοῦστο—µὲ τέτιο καὶ µὲ τόσο γνοῦστο πού νὰ *διαιστάνεται*, µπορεῖ νὰ πει κανεῖς, ὅσα θᾶβλεπε καὶ θὰ ἔπρατε συνειδητὰ ἔνας βετεράνος τοῦ δημοτικιστικοῦ ἀγῶνα.

Γράφειτε σύντοµα καὶ καθαρογραµµένα γράµµατα.

ΣΤΟΥΣ Κ. Κ. ΣΥΝΤΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ.—Τὴ συντροµὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔµεῖς τὴ λογαριάζουµε 50 δραχµὲς τὴ χρονιά κι ἀνάλογα τὸ ἐξάµηνο. Τὰ δολλάρια, οἱ λίρες καὶ τὰ χρυσὰ φράγκα δὲν μποροῦνε σήµερα νὰ πληρωθοῦν, διὰ τὴν ἡ στερελίνα, τὸ δολλάριο καὶ τὸ φράγκο ἔχουν ἀνεβῆ τόσο ψηλά, οὔτε πάλι µποροῦµε ἔµεῖς νὰ τρέχουµε κάθε ὥρα στὸ Χρηµατιστήριον καὶ νὰ παρακολουθοῦµε τὰ ἀνεβοκατέβασμά τους. Γιὰ τοῦτο ἂς µένουν αὐτὰ, ἔτσι γιὰ φιγούρα στὸν πίνακα, κι ἂς µᾶς στέλνονται οἱ συντροµὲς σὲ δραχµὲς.

κ. Κ. Δαν θὰ δημοσιευτοῦνε. Μὰ γιατί τὴν τρέµεις τὴ «σελίδα γιὰ τοὺς νέους» ; Εἶναι τόσο συµπαθητικιά, ἡ καµημένη ! — *κ. Α. Μ. Μ.* Εἶσαι πολὺ ροµαντικὸς. Φρόντισε νὰ συχρονίσῃς λίγο τὴ σκέψη σου καὶ τὴν τεχνουργία σου. — *κ. Μ. Ζωρ.* Ὅχι καὶ τόσο καλὸ — *κ. Στ. Ζαρ.* θὰ δημοσιευτοῦν τὰ τραγούδια. — *κ. Κλ. Λουκ.* Καλογραµµένο µὰ δίχως οὐσία. — *κ. Γ. Α. Ἀθ.* Μπρὲ γιατρέ, χαµωδιὲς πολλὲς ἔχεις ! *Α. χ. Τὰ οὐ,* ἐβένινα ἀχάτια κτλ. Πρόσχε τίς λίγο τίς θεοκατάρτες ! — *κ. Στρ. Βαρ.* Καλὸ θὰ δημοσιευτεῖ. — *κ. Ἐχτ. Οἰκ.* Ἀκατάλληλα καὶ τὰ δυὸ. — *κ. Σ. Α.* Ἐλιβερό τὸ «Κλάµα» µὰ χρειάζεται περισσότερο δούλεµα γιὰ νὰ πάρει μορφὴ πεζοῦ τραγουδιοῦ. — *Σόλνες.* Κιλοτύσικο, µὰ ὄχι καὶ καλὸ. — *κ. Καλάθιο.* Νόστιµο ὅπως µᾶς τὸ γράφεις καὶ γιὰ τοῦτο ἀπὸ σήµερα θὰ τὸ καλοῦµε «Ὀνειροκλάµα» τὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων, ἀφοῦ «σ' αὐτὸ ρίχνονται τόσα ὄνειρα καὶ τόσες πρώιµες φιλοδοξίες», καθὼς λές. — *κ. Τ. Κοινδ.* Καὶ τὰ δυὸ θέλουνε δούλεµα, δούλεµα, δούλεµα. Μὴ βαρεθεῖς γιὰτ' εἶναι καλὰ τραγουδιᾶ. Ὅσο γιὰ τᾶλλο, µὴ στενοχωριεσαι. Ὅταν ἐδουλοθεῖς.